

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τέταρτος

Συντάξις ἰταλική: Ἐν Ἑλλάδι, φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἐκαστοῦ ἔτους καὶ εἶνε ἰταλικαί — Γραφεῖον τῆς Διοικήσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

25 Σεπτεμβρίου 1877

Ἡ μετάφρασις τῆς ἐπομένης πραγματείας τοῦ διασημοῦ Γάλλου οικονομολόγου Bastiat, ἦν συγγραφεὺς τις δίκαιος ἀπεκάλεσε «χρυσὴν κλεῖδα τῆς ἐπιστήμης», ἐγένετο ἐν τῆς ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις πρὸς διάδοσιν κοινοφελῶν γνώσεων Ἑταιρίας, Bibliothèque Française καλουμένης, δημοσιευθείσης: Τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρωτοτύπου. Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΟΡΩΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΟΡΩΜΕΝΟΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ F. BASTIAT]

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἐν τῇ οικονομικῇ σφαίρᾳ πράξις τις, ἕξις τις, νόμος ἢ διάταξις δὲν παράγουσιν ἐν μόνον ἀποτέλεσμα, ἀλλ' ἀποτελεσμάτων σειράν. Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων μόνον τὸ πρῶτον εἶναι ἄμεσον, μόνον αὐτὸ ἐμφανίζεται συγχρόνως τῇ αἰτίᾳ, αὐτὸ εἶναι τὸ ὀρώμενον. Τὰ ἄλλα ἐκτυλίσσονται διαδοχικῶς, εἶναι τὰ μὴ ὀρώμενα. Εὐτύχημα ἂν προσωρῶντο.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ δοκίμου καὶ μὴ δοκίμου οικονομολόγου εἶναι ὅτι ὁ μὲν δεύτερος περιορίζεται εἰς τὸ ὀρώμενον ἀποτέλεσμα, ἐν ᾧ ὁ πρῶτος καὶ τὸ ὀρώμενον βλέπει καὶ περὶ τῶν προορατέων σκέπτεται. Διαφορὰ ἔπειρα, διότι πάντοτε σχεδὸν συμβαίνει τὸ μὲν ἄμεσον νὰ ἦναι ὀφέλιμον, τὰ δὲ ἀκόλουθα ὀλέθρια, ἢ τανάπαλιν.

Ἐκ τούτων ἐπεται ὅτι ὁ μὲν μὴ δοκίμος ἐπιδιώκει μικρόν τι ἐνεστῶς ἀγαθόν, μὴ προσέχων εἰς τὸ ἐπακολουθήσον μεγαλύτερον κακόν, ὁ δὲ ὄντως οικονομολόγος ἐπιδιώκει σπουδαῖον μέλλον ἀγαθόν, ἀδιαφορῶν περὶ τοῦ ἐνεστῶτος ἀσημάντου κακοῦ.

Ἄλλως τε τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει ἐν τῇ ὕγεινῃ, ἐν τῇ ἠθικῇ καὶ ἐν ἄλλοις. Συχνάκις ὅσον ἢ δύτεροι εἶναι οἱ πρῶτοι καρποὶ ἕξέως τινος, τῶσον μικρότεροι εἶναι οἱ τελευταῖοι. Ἀπόδειξις ἢ ἀκολασίς, ἢ ἀνηρία, ἢ ἀσωτεία. Ὁ εἰς τὸ ὀρώμενον λοιπὸν προσηλούμενος καὶ μὴ μαθὼν νὰ διακρίνῃ τὸ μὴ ὀρώμενον ἐγκαταλιμπάνεται εἰς ὀλεθρίας ἕξεις οὐ μόνον ἐκ κλίσεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ προλογισμοῦ.

Οὗτος εἶναι ὁ μοιραῖος θλιβερὸς κύκλος τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀρχθῆς ἐκ κοιτίδος οὕσα κινεῖται εἰς τὰς ἐκυτῆς πράξεις ὑπὸ τῶν ἄμεσων ἀποτελεσμάτων, τῶν μόνων ἐν τῇ νηπιότητι ὀρατῶν. Διὰ μακροῦ χρόνου μαυθάνει τὰ λοιπὰ.

Δύο, κατὰ πολλὰ διάφοροι, διδάσκαλοι τὴν διδασκουσι τὸ μάθημα τοῦτο ἢ πείρα καὶ ἢ πρόβλεψις. Ἡ πείρα ὀδηγεῖ ἀποτελεσματικῶς, ἀλλὰ μετ' ἰταμότητος. Μὲς διδάσκει τὰ ἀποτελέσματα πράξεώς τινος, καθιστῶσα αὐτὰ ἡμῖν ἐπαισθητά. Οὕτω, καιόμενοι ὑπὸ τοῦ πυρὸς μανθάνομεν ὅτι τὸ πῦρ καίει. Ἀντὶ τοῦ ἰταμοῦ τούτου διδασκάλου ἤθελον, εἰ δυνατόν, ἄλλον ἡπιώτερον, τὴν πρόβλεψιν. Διὸ θέλω ἐρευνῆσαι τὰς συνεπείας οικονομικῶν τινῶν φαινομένων ἀντιτάσσω τοῖς ὀρωμέτοις τὰ μὴ ὀρώμενα.

I. H ΣΥΝΤΡΟΦΕΙΑ ΤΕΛΟΥ.

Ὅσοι παρενέθητε θεοκαὶ τῆς τρομερῆς ὀργῆς τοῦ ἀγαθοῦ Εὐδόλιδος, ὅτε ὁ ἀνόητος υἱὸς του ἐσύντριψεν ὄραϊκν τινα ὕελον, βεβαίως παρετηρήσατε ὅτι ὅλοι, οἷονεὶ ἐκ συνθήματος, ἔδωσαν εἰς τὸν ἀδημονοῦντα πατέρα τὴν ὀμόφωνον ταύτην παρηγορίαν: «Κάθε κακὸν ἔχει καὶ τὸ καλόν του. Τοιαῦτα περιστατικὰ εἶναι χρήσιμα εἰς τὴν βιομηχανίαν. Πῶς θὰ ζήσῃ ὁ κόσμος; Τί θὰ ἐγίνοντο οἱ ὕελοποιοί, ἂν δὲν ἐσυντρίβοντο αἱ ὕελοι;»

Ἐν τῷ τύπῳ τούτῳ τῆς παρηγορίας περιέχεται θεωρία ὅλη, ἢν τινα ἀνάγκη νὰ συλλάβωμεν ἐν τῇ ἀπλουστάτῃ ταύτῃ περιπτώσει ὡς ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἔγκλημα, διότι αὐτὴ αὕτη κατὰ γράμμα διέπει δυστυχῶς τὰς πλείστας τῶν οικονομικῶν ἡμῶν διατάξεων.

Ἐπὶ ὑποθέσει ὅτι ἀπαιτοῦνται ἕξ φράγκα εἰς ἀνθρώσιν τῆς ζημίας, ἂν τις εἶπῃ ὅτι ἐνεκα τοῦ περιστατικοῦ τῆς ὕελου ἢ βιομηχανία αὐτῆς ἔλαβεν ἕξ φράγκα, ὅτι ἐκ τούτου ἢ βιομηχανία αὕτη ἔλαβεν ἐμφύχωνσιν ἀνάλογον τῶν ἕξ φράγκων, συμφωνῶ πληρέστατα ὅτι ὁ συλλογισμὸς εἶναι ὀρθός. Ὁ ὕελοποιὸς ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν, ἀντικαθιστᾷ τὴν συντριφθεῖσαν ὕελον, λαμβάνει τὰ ἕξ φράγκα, τρίθει εἰς εὐχαριστήσεως τὰς χεῖρας καὶ ἐσωτερικῶς συγχορεῖ τὰ ψυχὰς τῶν ἀποθαμμένων τοῦ ἀνοήτου παιδίου. Ἰδοὺ τὸ ὀρώμενον.

Ἄλλ' ἂν συμπεράνῃ, ὡς συχνάκις συμβαίνει, ὅτι εἶναι εὐτύχημα νὰ συντρίβωνται αἱ ὕελοι, διότι ἐκ τούτου κυκλοφορεῖ τὸ ἀργύριον καὶ ἐμψυχούται ἢ βιομηχανία, τότε ἀναγκάζομαι νὰ φωνάξω—«Στάσου! ἢ θεωρία σου ἀρκεῖται εἰς τὸ ὀρώμενον, μὴ προσέχουσα νὰ διακρίνῃ τὸ μὴ ὀρώμενον».

I. Γεννηθέντος τῷ 1801 καὶ ἀποθνήσκοντος τῷ 1830.

Τὸ μὴ ὀρώμενον εἶναι ὅτι δαπανήσας ὁ Εὐ-
πολις ἐξ φράγγα εἰς πράγμα τι δὲν ἔμπορεῖ
πλέον νὰ δαπανήσῃ αὐτὰ εἰς ἄλλο. Τὸ μὴ ὀ-
ρώμενον εἶναι ὅτι ἂν δὲν εἶχε ν' ἀντικατα-
στήσῃ τὴν συντριφθεῖσαν ὕελον, ἤθελεν ἀντι-
καταστήσῃ τὰ παλαιὰ ὑποδήματα του π. χ. ἢ
προσθήσει ἐν βιβλίον εἰς τὴν βιβλιοθήκην του. Ἐν
ἐνὶ λόγῳ, ἤθελε κάμει οἰανδήποτε ἄλλην χρῆ-
σιν τῶν ἐξ φράγγων, ἣν δὲν δύναται μετὰ τὸ
συμβᾶν τῆς ὕελου νὰ κάμῃ.

Ἄς κάμωμεν λοιπὸν τὸν λογαριασμὸν τῆς καθ'
ἔλου βιομηχανίας.

Τῆς ὕελου συντριφθείσης, ἡ βιομηχανία αὐ-
τῆς ἐμψυχοῦται ἀναλόγως τῶν ἐξ φράγγων. Τὸ
ὀρώμενον.

Τῆς ὕελου μὴ συντριφθείσης, ἡ ὑποδηματο-
ποιητικὴ βιομηχανία, ἡ οἰαδήποτε ἄλλη, ἐμψυ-
χοῦται κατὰ τὴν αὐτὴν τῶν ἐξ φράγγων ἀναλο-
γίαν. Τὸ μὴ ὀρώμενον.

Ἐχοντες δὲ ὑπ' ὄψιν τὸ μὴ ὀρώμενον, καθὸ
ἀρνητικόν, καὶ τὸ ὀρώμενον, καθὸ θετικόν, συμ-
περαίνομεν ὅτι ἡ καθ' ἑλίου βιομηχανία, ἡ τὸ
σύνολον τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας, δὲν ὠφελεῖται ἐκ
τῆς καταστροφῆς ἢ ἐκ τῆς μὴ καταστροφῆς τῆς
ὕελου.

Ἄλλ' ἄς κάμωμεν καὶ τὸν λογαριασμὸν τοῦ
Εὐπόλιδος.

Ἐν τῇ πρώτῃ ὑποθέσει, τῆς καταστροφῆς
τῆς ὕελου, δαπανῶν ἐξ φράγγα ἀπολαύει ὅ,τι
καὶ πρότερον ἀπῆλαυε, τὴν χρῆσιν ὕελου.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ, τῆς μὴ καταστροφῆς, ἤθελε
δαπανῆσαι ἐξ φράγγα εἰς ὑποδήματα, καὶ ἤ-
θελεν ἔχει καὶ ὑποδήματα καὶ ὕελον.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Εὐπολις ἀποτελεῖ καὶ αὐτὸς μέ-
ρος τῆς κοινωνίας, ἔπεται ὅτι αὐτὴ ἡ κοινωνία
ἐν συνόλῳ, ἰσοζυγίου γενομένου τῆς ἐργασίας καὶ
τῆς ἀπολαύσεως, ἐζημιώθη τὴν ἀξίαν τῆς συν-
τριφθείσης ὕελου.

Ἐκ τῆς γενικεύσεως ταύτης φθάνομεν εἰς τὸ
ἀπροσδόκητον τοῦτο συμπέρασμα—«Ἡ κοινω-
νία χάνει τὴν ἀξίαν τῶν ἀνωφελῶς καταστρε-
φομένων πραγμάτων», καὶ εἰς τὸν ἀφορισμὸν
τοῦτον προσέτι—«Τὸ φθεῖρειν, τὸ συντρίβειν,
τὸ ἀσπτεύειν δὲν εἶναι ἐνίσχυσις τῆς ἐθνικῆς
ἐργασίας», ἢ, συντομώτερον, «Ἡ φθορὰ δὲν
εἶναι ὠφέλεια».

Τί λέγετε πρὸς ταῦτα ὑμεῖς, οἱ αὐτόκλητοι
ὑπέρημαχοι τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας, οἱ μετὰ το-
σούτης ἀκριθείας ὑπολογίζοντες τὰ κέρδη τῆς
ἐθνικῆς βιομηχανίας, ἂν οἱ Πάρισοι ἐπυροπολῶντο,
τόσον διὰ πᾶσαν ἀνοικοδομητέαν οἰκίαν;

1. Οἱ τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος ὀπαδοὶ θεωροῦ-
σιν ὡς εὐτόχημα τῆς Ἀγγλίας τὴν διὰ πυρῆς, τὸ 1666, κα-
ταστροφὴν τῶν δύο τρίτων τοῦ ἀστέως τοῦ Λονδίνου, διότι
ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς ἀνοικοδομήσεως προήλθεν ἀπειρία εἰ-
σοδημάτων. Τὸν δαπανηρὸν καὶ καταστρεπτικὸν πόλεμον
θεωροῦσιν ὡς πηγὴν πλοῦτου. Ἐλλογουσὶ δὲ τὰ ἐκ τῆς ὑ-
περτιμῆσεως τῆς κասίμου ὕλης παρεπιθέμενα εἰς τὸν πολ-

Στενοχωροῦμαι ἀληθῶς ταρασσών τοὺς εὐφυεῖς
τῶν προστατευτικῶν συλλογισμοὺς, τοσοῦτο
μᾶλλον ὅσον ἐνεφύσησαν τὸ πνεῦμα αὐτῶν εἰς
τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν. Ἀλλὰ τοὺς παρακαλῶ
νὰ ἐπαναλάβωσιν αὐτοὺς, παρὰ τὴν στήλην τοῦ
ὀρωμένου προσθέτοντες καὶ στήλην τοῦ μὴ ὀ-
ρωμένου.

Πρέπει νὰ σημειώσῃ καλῶς ὁ ἀναγνώστης ὅτι
ἐν τῷ μικρῷ δράματι, τῷ ἐνώπιόν του ἐκτυ-
λιχθέντι, δὲν εἶναι δύο, ἀλλὰ τρία τὰ πρόσωπα.
Τὸ πρῶτον εἶναι ὁ Εὐπολις, ὁ ἀναλωτῆς ἐκεῖ-
νος, ὅστις, ἕνεκα τῆς συντριφθείσης ὕελου, πε-
ριωρίσθη εἰς μίαν μόνον, ἀντὶ νὰ ἔχῃ δύο ἀπο-
λαύσεις. Τὸ δεύτερον εἶναι ὁ ὕελοποιός, οὗ τινος
τὴν βιομηχανίαν ἐνίσχυσε τὸ βῆθρον περιστατι-
κόν. Τὸ τρίτον εἶναι ὁ ὑποδηματοποιός, ὁ οἰοσ-
δήποτε ἄλλος, οὗ τινος ἡ ἐργασία, ἕνεκα τοῦ
αὐτοῦ περιστατικοῦ, δὲν ἐνισχύθη. Τὸ τελευ-
ταῖον τοῦτο πρόσωπον ἀφίνουσιν ἐν τοῖς παρα-
σκηνίοις κεκρυμμένον, καὶ ἐν τούτοις, προσω-
ποποιοῦν τὸ μὴ ὀρώμενον, εἶναι στοιχείον ἀ-
νεγκλίτων τοῦ προβλήματος. Τὸ πρόσωπον τοῦτο
ποιεῖ ἡμῖν καταληπτὴν πόσον εἶναι παράλογον
νὰ βλέπωμεν ἐν τῇ καταστροφῇ ὠφέλειαν. Αὐτὸ
θέλει ἡμᾶς διδάξαι ἀμέσως ὅτι οὐχ ἦττον πα-
ράλογον εἶναι νὰ βλέπωμεν ὠφέλειαν ἐν τοῖς τῶν
συναλλαγῶν περιορισμοῖς, οἵτινες τελευταῖον εἶ-
ναι καταστροφὴ μερικὴ. Ὅσον ἂν λεπτομερέ-
στατα ἐξετασθῶσι τὰ ὑπὲρ τοῦ συστήματος ἐ-
πιχειρήματα, θὰ εὐρεθῇ πάντοτε ἡ παράφρασις
τῆς δαμώδους ταύτης ῥήτρας—«Τί θὰ ἐγίνοντο οἱ
ὕελοποιοί, ἂν δὲν ἐσυντρίβοντο ποτὲ αἱ ὕελοι!»

**Ἐπειτα συνέχισα.*

I. B.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καθιερώθη ἡ
ἀρχὴ, ὅτι ἀθέμιτος εἶναι ἡ ἐναρξίς ἐχθροπρα-
ξιῶν πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, ἥτις ἐτε-
λεῖτο ὑπὸ τῆς ὀρισμένης τῶν κηρύκων τάξεως
διὰ συμβόλων· οὕτως οἱ Ἕλληνες, διὰ κηρύκων
προαναγγέλλοντες τὸν πόλεμον, προσέβαλον ἀ-
μὸν εἰς τὴν πολεμίαν δύναμιν· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι
διὰ τῶν εἰρικοφυλάκων ἐβόρπιον κατὰ τῆς πο-
λεμίας χώρας βέλος σκληρυνθὲν καὶ καθημαγμέ-
νον· οἱ δὲ Πέρσαι ἐζήτουν διὰ τῶν κηρύκων γῆν
καὶ ὕδωρ· ὁ Ἑμίρης τοῦ Διβάνου ἐπεμψε πρὸς
Λουδοβίκον τὸν Θ' τῆς Γαλλίας ὡς σύμβολον
τῆς πρὸς αὐτὸν κηρύξεως τοῦ πολέμου τρία ξίφη
καὶ ἓν σάβανον.

Περὶ τὸ τέλος ὅμως τῆς 12' ἐκατονταετη-
ρίδος ἀπῆλλαξαν αἱ δυνάμεις ἑαυτὰς πάσης ὡ-
λαπλασιασμὸν τῶν μηχανῶν προσκόμματα, καὶ εὐχονται νὰ
εἰδῶσι πάλιν διὰ τῶν χειρῶν γινόμενον καὶ δι' ἰδρωτῶν
καὶ μόχθων, ὅ,τι ἀπονεύει διὰ τῶν μηχανῶν γίνεται. Προ-
στατευτικοὶ λέγονται οἱ ἀπαιτοῦντες μεγάλους τελωνια-
κούς φόρους ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ξένων προϊόντων, χά-
ριν ἐνίσχυσεως τῆς ἐθνικῆς, ὡς λέγουσιν, ἐργασίας. Ἀπα-
γορευτικοὶ δὲ οἱ δι' ὑπερβάλλοντα ἐκ τῶν ξένων προϊόντων
κόσθον τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῶν ἀπαιτοῦντες.
Ὁ Bastini εἰρωνεύεται ἀμφοτέρους.

ρισμένης διατυπώσεως ἀρκούμεναι εἰς τὴν κοι-
νοποίησιν ἐγγράφου, καλούμενου ἀνακοίνωσις
(ultimatum, τελεσίγραφον), ὑπερ περιέχει τὰς
αἰτιάσεις κατὰ τοῦ ἀδικούντος καὶ συγκεκρι-
λαῖοι τὰς ὀριστικὰς ἀξιώσεις, ἐκζητεῖ δὲ τὴν
προσεχῆ, ἢ καὶ ἐντὸς ῥητῆς προθεσμίας, παρα-
δοχὴν αὐτῶν, καταλήγουσα συνήθως εἰς δήλωσιν
προσφυγῆς εἰς τὰ ὅπλα πρὸς ἐπίτευξιν ἰκανο-
ποιήσεως.

II ΚΑΛΚΟΥΤΤΑ

[Ἐκ τοῦ ἐκδοθέντος ἐν 1876 ἔτει συγγράμματος τοῦ
Alfred de Bréhat.]

Μετάφρασις Ν. Α. Λεβίδου.

Συνέχεια (ὁδὸς αὐτ. 59)

I'

Ἡ λέξις φακίρης, παραγομένη ἐξ ἀραβικῆς,
σημαίνει ἐπαίτην, εἶναι δὲ ἡ μᾶλλον ἐν χρῆσει,
ἂν καὶ αἱ λέξεις saniassy καὶ joghis εἰσὶν ἀ-
κριβέστεραι, προκειμένου περὶ ἀνθρώπων, ἀνη-
κόντων τῇ βραχμυκῆ θρησκείᾳ. Ἐν ἀρχῇ αἱ
φακίραι ἀφίερον τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς νηστείας,
εἰς προσευχὰς καὶ εἰς θρησκευτικὰς τινὰς ἐξα-
σκῆσεις. Ἄλλ' ἐπειδὴ αἱ θρησκευτικαὶ ἐνασχολ-
ήσεις ἐκόλυον πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν, πολλοὶ
τῶν πιστῶν ἐνόμισαν καθῆκον αὐτῶν νὰ σπεύ-
δωσι πρὸς βοήθειαν τῶν φακιρῶν, τὰ δῶρα δὲ
τότε συνέφερον εἰς τὰς καλύβας αὐτῶν καὶ εἰς
τὰ ἀπὸ τῶν ὤμων διασάκκια. Μικρὸν καὶ κατ' ὀ-
λίγον ἡ τυρλὴ ὑπερβολὴ παρὰ τισὶ joghis, καὶ
ἡ πλήρης χαλάρωσις τῶν ἡθῶν παρ' ἄλλοις κα-
τέστησαν αὐτοῦς ἡ μωρὸς φανατικὸς, ἡ σκαιὸς
ἐκδεδιτημένους. Ὁ μὲν λοιπὸν διαμένει ἐπὶ ὀ-
λοκλήρους ἡμέρας, μὴ γευόμενος οὐδὲ τροφῆς
οὐδὲ ὕδατος, βεβυθισμένος εἰς εἰδός τις ἀφαιρέ-
σεως καὶ ἐκστάσεως· ὁ δὲ ὑπόσχεται τῷ Θεῷ
νὰ μείνῃ ἀκίνητος ἐπὶ πολὺν χρόνον, ἐν θέσει
μάλιστα δυσκόλῳ καὶ κοπιώδει, κρατῶν π. χ.
τὴν χεῖρα ὑψωμένην, ἢ τὸ γόνυ κεκλιμένον, ἐξ
οὐ πολλῆς τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀγκυλοῦνται,
μὴ ἐπανερχόμενα εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν κατὰ-
στασιν. Ἄλλοι κατακλίνονται ἐπὶ σανίδων ἐ-
χουστῶν ἡλους, ὧν τὰ ἄκρα εἰσὶν ἀνεστραμμένα
πρὸς τὰ ἄνω, ἐπιφέροντα πόρους ἄριμους εἰς τὸν
κατακλινόμενον, καὶ τινες ὑποβάλλονται εἰς βα-
σάνους ἐκουσίας, ἃς αὐτοὶ ἐφευρίσκουσι. Πρέπει
ὅμως νὰ ὁμολογήσω, ὅτι πάντες οὗτοι ἀποτε-
λοῦσι τὴν μειονοψηφίαν, ἢ δὲ πλειονοψηφίαν τῶν
φακιρῶν συγκροτεῖται ἐξ ἀρχαίων, ἐκδεδιτη-
μένων, κλεπτῶν, παντὸς κακουργήματος ἐνό-
χων. Ἄλλοτε, ὅτε οἱ Ἄγγλοι δὲν ἐκέκτηντο οὔτε
τὴν δύναμιν οὔτε τὴν ἐπιρροὴν τῆς σήμερον,
οἱ φακίραι, περὶ τοὺς δισχιλίους ἢ τρισχιλίους
συνθηροῦζόμενοι, διέτρεχον τὴν χώραν, ὡς ἄλλη
θεομηνία μαστίζοντες αὐτήν. Καὶ ὅτε τὰ σίφη
ταῦτα ἐπλησίαζον πρὸς τὰ χωρία, πάντες οἱ
κῆτοιχοι ἐφευγον, εὐτυχεῖς ἔκλυτον θεωροῦντες,

ὅταν οἱ ἄγιοι οὗτοι προσκυνηταί, ἀρκούμενοι εἰς
λαφυρκαγωγίαν, δὲν ἀπῆτουν νὰ τεθῶσιν εἰς τὴν
διάθεσιν αὐτῶν καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες.

Φέροντες πάντες ῥάβδους μακρὰς ἐκ σιδήρου,
τὸ δὲ σῶμα πηλῷ καὶ ἄλλαις ἀκαθαρσίαις ἡ-
λειμμένον ἔχοντες, ὁμοιάζουσι μᾶλλον θηρίοις
ἀγρίοις, ἢ πλάσμασιν ἀνθρωπίνους. Ὅσοι βλα-
κίστεροι φαίνονται, τόσῳ εἰσὶ καὶ σεβαστότε-
ροι· ἀναστρέφοντες δὲ μανιωδῶς τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς, παρίστανται ἀποτροπαιότατοι. Ἐν τισὶ
πόλεσι τῆς Ἰνδοστάνης, ὅπου ὁ εὐρωπαϊκὸς
πληθυσμὸς δὲν ἠῤῥησεν ἔτι, εἰσέρχονται εἰς τὰ
ἐργαστήρια, καὶ λαμβάνοντες ἐκεῖθεν τὰ ἀναγ-
καῖα, ἀφίνουσιν ὡς νόμισμα τὰς εὐχὰς αὐτῶν,
ἢ ἐν στιγμῆς γενναιοδωρίας μεγάλης μικρὸν
τὴν περιζήτων. Πλὴν ταῦτα δὲν συμβαίνουσιν ἐν
ταῖς ἀγγλικαῖς πόλεσιν.

Ἐνθυμοῦμαι ἐν τούτοις συμβᾶν τι παράδοξον,
ὅπερ μοι συνέβη, ὅτε ἡμέραν τινὰ μετὰ τῶν ὑ-
πηρετῶν μου Μαρίνου καὶ Νιλοῦ καὶ μετὰ δύο
κυνῶν φίλου ἐξῆλθον πρὸς θήραν. Εἶχον φονεύ-
σει τινὰ πτηνὰ, ὅτε, πορευόμενος πρὸς τὸ ra-
lanquin-carriage, βλέπω τὴν ἐμπροσθοφυλα-
κὴν μου, ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ Νιλοῦ καὶ τοῦ
ὑπηρέτου, σταματῶσαν ἐξικίρης. Ἐπειτα ἀμ-
φότεροι σπεύδουσι πρὸς συνάντησίν μου. Παρα-
τηρῶ λοιπὸν παρὰ τὴν ἐδῶν φρικώδη τινὰ μορ-
φήν με ἀδιευθέτητον μέλαιναν κόμην, καὶ ὑπὸ
ἀκάθαρτα ῥάκη ἀναγνωρίζω φακίρην τινὰ δυ-
σειδέστατον, ἀναστρέφοντα ὀφθαλμοὺς ἀγρίου
καὶ προσφέροντα ὕβρεις σκαιὰς, ἐνῶ συγχρόνως
ἐκίνει μακρὰν ἐκ σιδήρου ῥάβδον. Κατ' ἀρχὰς ἐ-
σκέφθην νὰ πυροβολήσω κατ' ἐκείνου, ἀλλ' ἀ-
μέσως ἐνόησα, ὅτι δὲν εἶχον ἀπέναντί μου ἀν-
τίπαλον γενναῖον.

— Μπαξίσι, Σαχέβ, μπαξίσι, μοι εἶπε, δια-
κόπτων τὰς φρενητιώδεις κινήσεις, καὶ τείνων
χεῖρα τοσοῦτον ὑπαρὰν ὅσον καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα.

Ἄλλ' ἐγὼ, ἐξακλουθῶν νὰ παρατηρῶ περιέρ-
γως τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἀπῆντησα ἀμέσως, ἢ δὲ
ἐλλειψίς αὐτῆς σεβασμοῦ ἐξηρέθισεν ἀναμφιβό-
λως τὸν φακίρην, ὅστις ἐφαίνετο ὡσεὶ παρά-
φρων. Ἡρξάτο τότε ὑβρίζων καὶ ἀπειλῶν, ἐμ-
ποδίζων με μάλιστα νὰ προχωρήσω. Τὸ πρᾶγμα
τοιουτοτρόπως καθίστατο ὀχληρὸν, διότι ἐνῶ
αὐτὸς ἐπέμενον, ἐγὼ δὲν ἀπεφάσιζον καὶ νὰ κτυ-
πήσω τόσῳ ἄθλιον ἄνθρωπον.

Πλὴν ὁ ἡρωϊκὸς Μαρῖνος, ὡς deus ex ma-
china, ὡς θεὸς ἀπὸ μηχανῆς, ἔλυσε τὸ ζήτημα·
διότι ἀρχίσας νὰ κτυπᾷ κατὰ κεφαλῆς τὸν φα-
κίρην, ἐνῶ συγχρόνως ὁ ἕτερος τῶν κυνῶν εἶχεν
ὀρμήσει κατ' αὐτοῦ, ἔτρεψεν αὐτὸν ἀμέσως εἰς
φυγὴν ταχίστην. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ φακίρης
ἐκεῖνος ἐφυλακίσθη, ὡς προσβαλῶντινα Ἀγγλίδα.
Ταῦτα ὅμως σπανιότατα συμβαίνουσι, διότι μό-
νον οἱ φανατιώτατοι ἐπιτίθενται κατὰ τῶν Εὐ-
ρωπαϊῶν τόσον ἐγγὺς τῆς Καλκούττας.

Νῦν θέλω εἶπει τινὰ περὶ τῶν θυσιαζομένων χηρῶν, τῶν πιπτουσῶν ἐντὸς τῶν φλογῶν, ὅπου καίονται τὰ σώματα τῶν θνησκόντων συζύγων. Ἡ φρικώδης αὕτη συνήθεια σχεδὸν ἐξηλείφθη, συνεπέειξ τοῦ περιφρήμου διατάγματος τοῦ λόρδου Γουλιέλμου Βέντινι, ὅπερ ἠσπάσθησαν οἱ διοικηταὶ τοῦ Μαδρᾶ καὶ τῆς Βομβάης ἀμέσως.

Ἐν Ἰνδοστανῇ, ὅπου τὸ ἐγχειρίδιον καὶ τὸ δηλητήριον ἄλλοτε πρωτηγωνίστησαν θυμασίως ἐν ταῖς οἰκογενειακαῖς ἔοισιν, αἱ *sallies* (οὕτω καλεῖται ἡ τοιαύτη θυσία) παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς εἶχον λόγον ὑπάρξεως πολὺ ἀνώτερον τοῦ ἐκ πρώτης ὄψεως φαινομένου. Οὐδὲν ὅμως χωρίον τῶν ἱερῶν βιβλίων ἀναγράφει τὰς ἀπυθνήτους ταύτας θυσίας, ὧν τὰς πρώτας ἀναμφιβόλως ἐποίησαν χηραὶ τινες ἀπαρηγόρητοι. Ἐκτὸς τῆς φιλαυτίας καὶ τῆς συνηθείας, τὸ μᾶλλον συντελέσαν εἰς τὴν ταχεῖαν διάδοσιν καὶ ἐξάπλωσιν τῆς ἠρωϊκῆς ταύτης ἀποδείξεως ἔρωτος συζυγικοῦ εἶναι ἢ ὅπως ἰδιάζουσα κατάστασις, ἣν οἱ θρησκευτικοὶ νόμοι τῶν Ἰνδῶν ἐπιβάλλουσι ταῖς χηραῖς, εἰς ἃς ὁ δεῦτερος γάμος ἀπαγορεύεται, καὶ αἵτινες ὀφείλουσι νὰ διέλθωσι τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς ἐν ὀλίψει, ἀπομονώσῃ καὶ στερήσῃ πασῶν τῶν ἡδονῶν. Ἐπὶ πλέον, οἱ βραχμῶνες καὶ οἱ συγγενεῖς, οἵτινες μεγίστην τιμὴν ἐνόμιζον τὴν τοιαύτην θυσίαν, ἐπρόντιζον τὰ μάλιστα νὰ καταδείξωσι τῇ τεθλιμμένῃ χηρᾷ τὸ πένθιμον μέλλον καὶ τὴν ἀθλίαν ζωὴν, ἣτις ἀνέμενε αὐτῇ, ἐνῶ ἀπ' ἐτέρου παρίστων τὴν εὐδαίμονα αἰωνιότητα, τὴν ἐπιφυλαττομένην ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Βραχμᾶ ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν θυμάτων τοῦ συζυγικοῦ ἔρωτος. Καὶ ὅτε τέλος τὸ πρῶτον ἀπεφασίζετο, ἡ χηρὰ, προετοιμασθεῖσα πρὸς τὴν θυσίαν διὰ διαφόρων θρησκευτικῶν πράξεων, καὶ συνοδευομένη παρὰ τῶν βραχμῶνων, τῶν φακίρων καὶ τῶν φιλάτων ἐκ τῶν φίλων, περιήρχετο τὸ ἱερόμα, ἱστάμενον ἐν τόπῳ δημοσίῳ καὶ ἀποτελούμενον ἐξ ἀρωματικῶν ξύλων. Ἀνέβαινε αὐτὸ ὑπὸ τὰς κραυγὰς καὶ τὰς ἀναβοὰς τοῦ ὄχλου, ὑπὸ τὸν ἀποκωφοῦντα ἦχον τῶν τε σαλπίγγων καὶ τῶν τυμπάνων, ἀποβάλλουσα κατ' ἀρχῆς τὰ κοσμήματα καὶ πάντα τὰ ἐνδύματα αὐτῆς, ἐκτὸς μακροῦ τινος καὶ κυματινομένου χιτῶνος, ἄπερ διένεμε ταῖς φίλαις, διατηρούσας αὐτὰ ὡς πολυτίμητα ἅγια λείψανα. Μετὰ τὴν διανομήν, ἐκάθητο ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ ἱερώματος, κρατοῦσα τὴν κεφαλὴν τοῦ συζύγου ἐπὶ τῶν γονάτων, ὅτε ἐνεύε τινι τῶν βραχμῶνων νὰ θέσῃ τὸ πῦρ, ὡσάντις ἡ ἴδια δὲν ἔπραττε τοῦτο. Ἐπειδὴ τὰ ξύλα ἠλείφοντο δι' ἐλαίου, αἱ φλόγες ὑψοῦντο παρῆυθι οὐρανομήκεις, πολυτάραχοι, καὶ ἡ ἀτυχῆς γυνὴ μετὰ τινος στιγμῆς ἐξέπνεεν. Αἱ ἐπευφημιαὶ τοῦ ὄχλου, αἱ γοεραὶ κραυγαὶ τῶν φακίρων καὶ ὁ ἦχος τῶν σαλπίγγων καὶ τῶν τυμπάνων κατέπνιγον ἄλλως τε τοὺς γόους, οὓς οἱ πόνοι ἐ-

δύναντο νὰ προκαλέσωσιν ἀπὸ τῶν χειλέων τῶν ἀθλίων ἐκείνων θυμάτων.

Δυσκόλως δύναται τις νὰ φαντασθῇ τὴν ἀντίστασιν, ἣν ἡ Ἑταιρεία ὄφειλε νὰ καταβάλλῃ πρὸς ἐκρίζωσιν βαρβάρου συνηθείας, οἱ δὲ ἀρνούμενοι τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς ἀγγλικῆς κατακτήσεως ἐν Ἰνδοστανῇ δὲν δύνανται, τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τοῦτο, νὰ παρίδωσι τὰ ἐκ ταύτης ἀγαθὰ ἀποτελέσματα. Ἄλλ' ἡ ὑπερσία αὕτη δὲν εἶναι ἡ μόνη, ἣν ὁ λόρδος Βέντινι προσηύκε τῇ ἀνθρωπότητι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διοικήσεως αὐτοῦ, ἣν ἐπὶ πολὺ θέλει ἐνθυμεῖσθαι ἡ Βεγγαλία, καίτοι αἱ οἰκονομολογικαὶ τοῦ Βέντινι μεταρρυθμίσεις διηρέθησαν γενικῶς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας.

Προκειμένου περὶ τῶν θυσιῶν τούτων, φίλος τίς μοι ἔλεγεν, ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἀπαγορευτικοῦ διατάγματος αἱ χηραὶ ἐδείκνυον μείζονα προθυμίαν καὶ ἐπιμονὴν, ὅπως καὶ μετὰ τῶν συζύγων. Μοὶ διηγήθησαν ὅμως καὶ τὸ ἐξῆς ἀνεύκδοτον, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀκριβείας αὐτοῦ δὲν ἐγγυώμαι ἀναφέρω ἄπλως ὅ,τι ἤκουσα.

Ἡμέραν τινὰ ἀναγγέλλθη τῷ κυρίῳ Φυλθῷ, διοικητῇ τινος ἐπαρχίας παρὰ τὴν Βεναρῆς, ὅτι χηρὰ τις ἐν ἐγγύς κειμένῳ χωρίῳ ἐδήλωσεν, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ συγκαθῇ τῷ νεκρῷ τοῦ συζύγου. Σπεύδει λοιπὸν ὁ κύριος Φυλθῷ παρὰ τῇ χηρᾷ, ἐκθιάζει τὴν φρουρὰν, ἣν οἱ βραχμῶνες καὶ οἱ συγγενεῖς εἶχον θέσει, ἵνα ἐμποδίσωσι τὴν πρὸς τὴν χηρὰν συκοινωνίαν, καὶ προσπαθεῖ πάσῃ δυνάμει νὰ ἀποτρέψῃ τὴν δυστυχῆ γυναῖκα ἀπὸ σκοποῦ ἀνοήτου. Ἄλλ' αὕτη μένει ἀμετάπειτος. Τέλος ὁ διοικητὴς, ἀπελπισθεὶς ἐξ ἐπιμονῆς τηλικαύτης, ἐτοιμάζεται νὰ ἀναχωρήσῃ.

— Νὰ κατ' ἐμὲ, δὲν ἀναμηνύομαι πλέον' σὲ ἀφίνω ἐλευθέραν.

— Ἦως, μὲ ἀφίνεις νὰ πράξω ὅ,τι θέλω! ἀναφωνεῖ ἡ γυνὴ, ἀρπάζουσα τὸν Ἄγγλον ἐκ τῆς ἄκρας τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ. Καθῆκον ἔχεις νὰ μὲ ἐμποδίσῃς!

— Ἄλλὰ δὲν θέλεις νὰ πεισθῆς.

— Καθῆκον μὲν ἰδικόν μου εἶναι νὰ καὶ μετὰ τοῦ συζύγου μου, καὶ τοῦτο θέλει εὐχαριστήσῃ καὶ τὸν δυστυχῆ νεκρὸν καὶ τὴν οἰκογένειάν μου' ἀλλ' ὁ ἀρχηγός σου λέγει, ὅτι ὀφείλεις νὰ μεταχειρισθῆς τὴν βίαν, ἂν αὕτη καθίσταται ἀναγκαία πρὸς ἀποκόλυσιν.

Ὁ κύριος Φυλθῷ μετεπέμψατο ἀπὸ τῆς Βεναρῆς στρατιώτας, ἵνα ἐμποδίσῃ τὴν θυσίαν τῆς χηρᾶς.

Ἐπὶ τὸ τέλος.

Ἐάν ἐπιθυμῆς νὰ θεβαιωθῆς περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν φίλων σου πειράθητι νὰ δανεισθῆς

χρήματα παρ' αὐτῶν. Ἴσως δὲν θὰ γείνης πλουσιώτερος μετὰ τὸ πείραμα τοῦτο, ἀλλ' ἀναμφιβόλως θὰ γείνης σοφώτερος.

ΔΥΟ ΜΟΝΑΙΣΘΗΤΟΙ

Τὰ ἐπόμενα δύο παραδείγματα ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους ἡ τύχη ἀπεστέρησε πασῶν τῶν αἰσθήσεων πλὴν μιᾶς, εἶναι ἀρικετὰ περιέργα, ὡς ἀποδεικνύοντα ἀπ' ἐνὸς μὲν τὴν θαυμαστὴν ἰδιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου οργανισμοῦ τοῦ νὰ ἐθίζεται καὶ προσαρμόζεται πρὸς τὰς ἐκάστοτε περιστάσεις, ἀπ' ἐτέρου δὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ τοῦ ν' ἀναπληροῖ ἐν μέρει διὰ τῆς ἀφῆς τὰς ἀπὸ τῶν λοιπῶν αἰσθήσεων πληροφορίας.

Ὁ Μάξ. Νόκι ἐγεννήθη ἐν Λειψίῳ τῇ 1 Ἰαν. 1844 ἐκ πατρὸς δικηγόρου, ὅστις διὰ τὸν ἄτακτον βίον τὸν ὁποῖον διῆγε κατέστρεψε καὶ πελατεῖαν καὶ περιουσίαν καὶ ὑγείαν, ἐκληροδότησε δὲ καὶ εἰς τὸ φιλάσθενον τέκνον του τὴν νόσον, τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἀκουστικῆς του εἶχεν ἀποκτήσει. Ὁ πρῶτος θάνατος τῆς μητρὸς παρέδωκε τὸ ἀτελὲς ἀνεπτυγμένον λίαν χοιραδικὸν παιδίον ἀπροστάτευτον εἰς τὴν χυδαϊοτάτην ἀκηδεῖαν τοῦ πατρὸς. Κατὰ τὸ δέκατον τῆς ἡλικίας ἔτος προσεβλήθη τὸ παιδίον ὑπὸ σφοδρᾶς φλεγμονῆς τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ἀκουστικῶν πόρων, μόνον δὲ μετὰ ἐξήμηνον διάρκειαν τῆς νόσου, ἡ φιλανθρωπία τῶν συνοικίων παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὴν ἀρχὴν πρὸς Θεραπείαν. Ἄτυχῶς ἡ βοήθεια ἤλθε πολὺ ἀργά' ὁ ἀσθενὴς ἐτεφλώθη κατ' ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἀφοῦ ἡ φλεγμονὴ καὶ ἡ πυώδης ἔκκρισις ἐκ τῶν ὄτων καταπολεμήθη, παρεδόθη εἰς τὸ τυφλοκομεῖον πάσχον ὑπὸ τοιαύτης θαρηκτικῆς, ὡστε μόνον τῇ βοήθειᾳ κέρτατος ἀκουστικῆς ἠδύναντο νὰ συνεννοῶνται μετ' αὐτοῦ. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνταῦθα ὑπεβλήθη, ἀνεπτυξὲν τὸ παιδίον ὄχι μόνον ἀρίστην πνευματικὴν εὐφυΐαν μετὰ ζωηρᾶς φιλομαθείας καὶ πιστῆς μνήμης, ἀλλὰ πρὸς τοῖτους καὶ ἀξικαπῆτον καλοἀγαθίαν. Ἦτο συγκινητικὸν νὰ βλέπῃ τις, πῶς τὸ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ὑπὸ τῆς τύχης ἀδικηθὲν πλάσμα ἔφερεν ἐν ἐκυτῷ ἄφθονον πηγὴν εὐτυχίας καὶ εὐχαριστήσεως, οὐδέποτε ἐγγύζε διὰ τὴν τόσῳ περιορισμένην θέσιν του καὶ μετ' ἐνδομύχου ἀφοσιώσεως καὶ ἐμπιστοσύνης παρεδίδοτο ψυχῇ καὶ σώματι εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς παιδαγωγούς του.

Τοῦ χρόνου προϊόντος κατεστάθη σκεπτικὸς, καλοκάγαθος καὶ μετριοφραμμένος ἄνθρωπος καὶ ἀφοῦ ἀπέκτησεν ἀρικετὰ στοιχειώδεις γνώσεις, ἔμαθε δὲ καὶ ν' ἀναγινώσκῃ τὰ διὰ τοὺς τυφλοὺς τυπούμενα βιβλία, ἀπελύθη τοῦ σχολείου καὶ ἠσχολήθη εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς τέχνης τοῦ καλοκαπλόκου, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ταχύτατα προόδευσεν, ἐπιδείξας πολλὴν τεχνικὴν δεξιό-

τητα. Δυστυχῶς τὸ πατρίθην κληρονομηθὲν νόσημα ἐξερράγη ἐκ νέου, καὶ ὅτε μετὰ διετῆ Θεραπείαν ἐξήλθε τοῦ νοσοκομείου, μὲν ἀπριλίῳ τοῦ 1862, ἡ προηγουμένη θαρηκτικὴ εἶχε μεταβληθῆ εἰς παντελῆ κατάρτητα, τὴν ὁποίαν, κατὰ τὸ σύνθημα, ἐπηκολούθησε μετ' ὀλίγον ἀφασία, ἐνῶ διὰ παντελοῦς καταστροφῆς καὶ καθιζήσεως τῆς βράχως τῆς βινῆς ἐμυηδενίσθη ἡ ὄσφρησις καὶ, σωρείτης κακῶν, κατὰ συνέπειαν τοῦτου ἡ γενεὴ εἰς βλάβην ἐπιστηθῆκε.

Δεκαοκταετῆς λοιπὸν ἀπεδόθη εἰς τὴν ζωὴν ὁ ταλαίπωρος νεανίας τυφλός, κωφός, ἀκλός, ἀνίκανος νὰ ὀσφρανηθῇ ἢ νὰ γενυθῇ' μίαν δὲ καὶ μόνον ἀπέμεινε εἰς αὐτὸν αἴσθησις, ἡ ἀφῆ καὶ ἡ γενεὴ λεγομένη αἴσθησις.

Ὅτε ὁ διευθυντὴς τοῦ τυφλοκομείου παρέλαθεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νοσοκομείου διὰ νὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ ἐν Stöszitz (ἐνθα ὁ ἄλλοι ὑπότροφοι τοῦ τυφλοκομείου ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τυφλοῦ τινος καλοκαπλόκου ἐξήσκουν ἐπικερδῶς τὸ ἐπάγγελμά των), ἐνόησεν ὁ ταλαίπωρος μοναίσθητος ἀμέσως ὅτι ἐπρόκειτο ν' ἀλλάξῃ τόπον διαμονῆς. Ἐνεδύθη μόνος του τὴν ὀδοπορικὴν στολήν, συνεσκεύασε τὰ ὀλίγα του πράγματα, σφιγγὰς δὲ τὴν χεῖρα τῶν μέχρι τοῦδε εὐεργετῶν του, ἀπεχειρέτησεν αὐτοῦς, χύνων σιωπηλῶς δάκρυα θερμά.

Καὶ τοῦτο μὲν τὸ ἐνόησε. Ἄλλὰ τίς ἠδύναντο διὰ μόνης τῆς ἀφῆς νὰ τῷ γνωστοποιήσῃ ποῦ ἐμελλε νὰ πορευθῇ καὶ τί ἐμελλε νὰ πράξῃ;—Ἐξηκολούθη νὰ κλαίῃ σιωπηλῶς ἐν τῇ ἀμάξῃ, προσεκολλᾶτο σιμὰ εἰς τὸν συνοδοιπόρον του καὶ ἐσφιγγε τὴν χεῖρά του εἰς ἐνδειξὴν ὑποταγῆς καὶ πλήρους ἐμπιστοσύνης,—εἰς οὐδενὸς ὅμως σημείου ἐφάνη ὅτι ἀνεγνώρισε τὸν διευθυντὴν τοῦ καταστήματος, εἰς τὸ ὁποῖον μακρὸν χρόνον διέτριψεν ἐν εὐτυχίᾳ καὶ φαιδρότητι.

Ἐν Stöszitz ἔδωκεν εἰς αὐτὸν μὲ κόπον πολλὸν νὰ ἐνοήσῃ, ὅτι εὐρίσκετο μετὰξὺ ὁμοτύχων ἐν τυφλότητι καὶ ὁμοτέχνων, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ συνεργάζηται μετ' αὐτῶν. Ἄλλὰ κατὰ τὰ φαινόμενα μόνον τοῦτο τὸ τελευταῖον ἐνόησε. Οἱ περὶ αὐτὸν διετέλεσαν εἰς αὐτὸν ἀγνωστοί. Εἶχεν ἀπωλέσει πρὶ πολλοῦ τὸ νῆμα, τὸ ὁποῖον τὸν συνέδεε μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἦγνώσει τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκετο—τὰ πρόσωπα μετὰξὺ τῶν ὁποίων διέτριβε καὶ ἐν οἷς ἦσαν καὶ τρεῖς τῶν παλαιῶν συμμαθητῶν του,—ἠγνώσει ἐπίσης τὴν ἡμέραν, τὴν μῆνα καὶ τὴν ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ ἔτους,—πάντα δὲ τὰ καθημερινὰ συμβάντα παρήρχοντο δι' αὐτὸν ἀπρατήρητα. Ἐν μέσῳ τοῦ ἀενάου βούματος καὶ τῆς τρικυμίας τῶν γεγονότων ἐβίου ὡς ὑπὸ χόματος καταπλακωθεὶς, ὡς ζῶν ἐνταφιασμένος. Καὶ αὐτοὶ οἱ τυφλοὶ ἐφραντάσθησαν τὸ φοβερὸν τοιαύτης ἀποχωρήσεως ὁποῖαν ἀπὸ δῆποτε ἐνδείξιν ζωῆς καὶ συνεκινήθησαν μέχρι

δικριών. Αί δὲ προσπάθειαι τῶν τοῦ νὰ πράξωσιν εἰς τὴν ἀξιολόγητον σύντροφόν των διὰ θωπειῶν καὶ φιλοφρονήσεων παντοσεῖδη οἰνεῖ ἀποζημίωσιν διὰ τὴν στέρετον παντὸς θεληγῆτρον, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸν τὸν ἄθλιον βίον των ὠραῖζει καὶ καθιστᾷ εὐάρεστον, ἦσαν ἀληθῶς λίαν συγκινητικαί.

Ἄλλ' ἡ δύναμις τῆς εἴσεως κατέστησεν εἰς τὸν ἔρημον τοῦτον τὴν θέσιν του ἀνεκτικῆν, ἡ δὲ ἐνθὺμητις τῶν παρελθόντων ἐφώτιζε τὴν νύκτα τῆς ζωῆς του δι' ἀμυδρῶν φωτός. Καθήμενος ἠτύχως κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναπαύσεως ἢ κατὰ τὴν ἐργασίαν, ἐξεδήλου διὰ φαιδρῶν μορφασμῶν ἢ δι' ἀκουστοῦ ἐλαφροῦ γέλωτος τὴν ἐσωτερικὴν του εὐχαρίστησιν, τοῦτο δὲ καθυσάχαιε καὶ εὐηρέσται παρά πολὺ τοὺς τυφλοὺς φίλους του. Τὰς ἀσχολίας τῶν συντρόφων του συνεμερίσθη ἀμέσως μετὰ πολλοῦ ζήλου, ἠργάζετο δὲ κοινῇ μετ' αὐτῶν εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν καλῶν, ἐπιμελῶς καὶ ὠφελίμως. Ἐξω τῆς οἰκίας ἐδείκνυεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον φρόνον μεγάλον, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ὀδηγηθῆ καὶ νὰ φρουρηθῆ ἀπὸ τὸ προσεκτικὸν οὐς· καὶ βραδύτερον δὲ δὲν ἐτόλμα, ἄνευ ὀδηγοῦ, νὰ μακρυνθῆ τοῦ οἴκου πλείοτερον τοῦ μήκους τοῦ ἐραχίνου του, ἠγγίζε δὲ διαρκῶς τὸν τοῖχον διὰ τῆς ἀκρας τῶν δακτύλων. Ἐπὶ τέλους ὁμως ἀπετόλμησε νὰ προσεῖθῃ καὶ εἰς ἀπόστασιν 30 πήχεων, ἀκαλουθῶν στενὴν τινὰ ὁδόν, τῆς ὁποίας τὰ ἐκτετέρωθεν ἐξέχοντα ὄρια ἠδύνατο νὰ κισθάνεται διὰ τῶν ποδῶν, οὐδέποτε ὁμως ἐγκατέλειπε τὴν ὁδὸν ταύτην ἄνευ βεβιαίου ὀδηγοῦ. Ἐντὸς ὁμως τῆς οἰκίας ἀπέκτησε ταχέως τοπογραφικὴν γνῶσιν τῶν πλείστων ἐπίπλων καὶ τῶν μερῶν ἐνθα ἐφύλαττε τὰ ἐνδύματα ἢ τὰ ἄλλα μικρά του πράγματα. Κανονικῇ δὲ ἐργασίᾳ καὶ δίκαια ἀπέσπασε τὸν δυστυχῆ ἀπὸ τὴν θάσσαν του κόρου καὶ τῆς ἀνίας καὶ δὲν τὸν ἀρῆκε νὰ θυθῆ εἰς ἀδράσειαν καὶ ἀπάθειαν βλακώδη.

Ἡ ἐλπίς ὁμως ὅτι ἡ ἀγγλίαια τῶν τυφλῶν ἐμαλλε νὰ ἐξεύρη μέσον συνεννοήσεως καὶ ν' ἀνασηκώσῃ τοιοῦτοτρόπως τὴν πλάκα τοῦ τάφου τοῦ δυστυχῆ ἐξηλέγχθη ἀπατηλῇ. Ἡργάζετο μὲν ἐπιμελῶς πρὸ δύο ἡδὴ μηνῶν, διετέλει ὁμως πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ἀπαμονώσει, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ οὔτε ποῦ εὐρίσκατο, οὔτε μετὰ τίνων εὐρίσκατο. Ἐπειδὴ ὁμως εἶχε δικτηρήσει εἰς μικρὸν τινα βαθμὴν τὴν δύναμιν τοῦ λαλεῖν καὶ ὁσάκις προσέφερον εἰς αὐτὸν μικρὰν τινα ὑπηρεσίαν ἔλεγε σιγαλὰ «εὐχαριστῶ», ἔγκριετα δ' ἐπίσης τοὺς συντρόφους του κατὰ πᾶσαν πρωίαν, ὁπότε ἀπελάμβανε τὴν ἐργασίαν του δι' ἐνός «Καλ' ἡμέρα σας», διὰ τοῦτο ἐδοκίμασαν μὴπως δύναται ν' ἀναγνώσῃ καὶ τὰ ἐξέχοντα γράμματα τῶν τυφλῶν. Κατὰ τύχην ἤνοιξαν τὸ Ψαλτήριον εἰς τὸν 27 Ψαλμὸν, ἐκεῖνος δὲ ἀνέγνωσε

ἀπὸ τοῦ 8 στίχου. Εἰς τοὺς λόγους τοῦ 9 στίχου «Μὴ ἐγκαταλίπῃς με, Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ» δάκρυα ἔρρευσαν ἀπὸ τοὺς ὀρθαλμούς του. Ἀνέγνωσε λοιπὸν ἀληθῶς καὶ ἐνόησε τὰ λεγόμενα. Μετὰ τινα καιρὸν κατέρωσαν ἀκόμη νὰ τῷ γνωστοποιήσωσιν ὅτι ἔπρεπε νὰ προσέρῃ δυνατὰ τὸ ἀναγινωσκόμενον καὶ τότε τέλος ἐπρόφερε σιγαλὰ μὲν, ἀλλ' ὁμως εὐδικριῶς τὰς διαφόρους λέξεις.

Τότε λοιπὸν ἐτύπωσαν εἰς τὸ ἐν Δρέσδη τυποκομεῖον με ἐξέχοντα γράμματα φύλλα τινὰ, διὰ νὰ συνεννοηθῶσι μετ' αὐτοῦ. Τὸ πρῶτον φύλλον ἔλεγε:

«Ἀνάγνωσε δυνατὰ, ἀγαπητὴ Νόκι· θάσρος» ἀφοῦ δὲ ὁ νέος ἀνέγνωσεν ἡμίσειαν σελίδα ἐκ τοῦ Ψαλτηρίου, τοῦ ἐκλείσαν τὸ βιβλίον καὶ τοῦ ὑπέβαλον ἀμέσως τὸ φύλλον τοῦτο. Βραδέως καὶ χαμηλῇ τῇ φωνῇ ἀνέγνωσε τὰς λέξεις μέχρι τοῦ ὀνόματός του, τὸ ὁποῖον δὲν ἀπήγγειλε. Ἐδῶ ἐσταμάτησε μειδιῶν, ἠρυσθίασεν ὑπὸ εὐχαρίστου ἐκπλήξεως, καὶ ἔδειξε με τοῦτο ὅτι ἐνόησε τὰ ἀναγνώσθηκα καὶ ἀνέφερεν αὐτὰ εἰς ἑαυτὸν. Τὸν παρεκίνησαν τότε νὰ ἐπαναλάβῃ καὶ πάλιν τὰς λέξεις, καὶ τότε με φωνῆν δυνατῆν, εἰς πάντας τοὺς παρισταμένους ἀκουστῆν, ἀπήγγειλε: «Ἀνάγνωσε—δυνατὰ—ἀγαπητέ—» Τὸ ὄνομά του παρέλειψε καὶ πάλιν. Μετὰ καταφανοῦς περιεργείας ἀνέγνωσε τότε τὸ δεύτερον φύλλον:

«Εὐρίσκασαι εἰς Siösilz, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ «τυφλοῦ καλαθοπλόκου κυρίου Βράνδ καὶ τῆς «γυναίκος του. Ὁ μικρὸς του υἱός, ὁ ὁποῖος σὲ «ὀδηγεῖ, ὀνομάζεται Ἀντώνιος. Οἱ ἐπίλοιποι «συγγάτοικοί σου εἶναι φίλοι σου, οἱ τυφλοὶ κτλ.»

Μεγίστην χαρὰν ἐπροσέξηνσεν εἰς αὐτὸν ἡ γνωριμία τῶν συντρόφων του. Τώρα δὲ πρῶτον ἐδήλωσε με τρόπον λίαν συγκινητικὸν τὴν ἐνδύμυχον ἀγαλλίασίν του, διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν Διευθυντῶν τοῦ τυποκομείου καὶ τῶν λοιπῶν φίλων καὶ συμμαθητῶν του. Μέχρις ἐκεῖνης τῆς στιγμῆς δὲν ἐγνώριζε λοιπὸν ὁ δυστυχῆς οὐδένα τῶν περὶ αὐτόν. Τὸ τρίτον φύλλον ἔλεγε:

«Σήμερον εἶναι πέμπτη, ἡ 10 Ἰουλίου 1862. «Ὁ κύριος, ὅστις σοῦ ἐδῶρησε τὴν κυριακὴν ἐν «τάλληρον, ἦτο ὁ κύριος Διευθυντής. Ἀναγνώρι- «ζέ τον ἀπὸ τὴν ἄλυσον τοῦ ὠρολογίου του. «Τὸν διδάσκαλόν σου κύριον Ρ ἀναγνώριζε ἀπὸ «τὸ δακτυλίδι του.

«Πρέπει νὰ μάθῃς εἰς τὸ τυποκομεῖον νὰ «τυπῶνῃς, διὰ νὰ ἐμποροῦμεν νὰ συνομιλωμεν. «Θελεῖς;»

Ἐχρειάζετο ἀπάντησις εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἐρώτησιν; Ὁ δυστυχῆς ἐθεώρει ἑαυτὸν μακκῆρον, ὅταν ἐσυλλογίζετο ὅτι οἱ διδάσκαλοί του ἠγωνίζοντο νὰ γεφυρώσωσιν τὸ μέγα χάσμα, τὸ ὁποῖον ἀπεχώριζεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

Οἱ συγγάτοικοί του τὸ ἕκαμαν ἔργον νὰ τὸν παρακινῶν τοιοῦτοτρόπως νὰ λαλῆ ὑψηλοφώνως, φοβούμενοι μὴπως ἀπομάθῃ καὶ τὸ μόνον ἐναπολειπούμενον μέσον συνεννοήσεως.

Διακρούντος τοῦ ἐπομένου ἔτους, προσκολληθῆ ἀδελφικώτατα πρὸς τοὺς τυφλοὺς με τοὺς ὁποίους ἔζη. Ἡργάζετο μετ' αὐτῶν, περιεπάτει πότε με τὸν ἕνα καὶ πότε με τὸν ἄλλον, συνδιελέγετο μετ' αὐτῶν ὅσον ἦτο δυνατὸν, καὶ ἐπαίξεν ἰδίως δάμνα, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο ἐπιτηδειότατος. Πιστοτάτην φίλην εἶχεν οἰκιακὴν τινα γαλῆν, ἣτις καὶ τὸν ἠγάπα ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους, προσετρίβετο ἐπ' αὐτοῦ, ἀνεπαύετο ἐπὶ τῶν γονάτων του, συνεμερίζετο τὸ γεῦμά του, τὸν συνόδευε κατὰ τοὺς μικροὺς του περιπάτους, καὶ ἀνταπέδιδεν εἰς αὐτὸν ὄλας του τὰς θωπειάς.

Ἡδυτάτην ἐνασχόλησιν εἶχε τὸ νὰ πλέκῃ καλαμίνας ἑδρας, ἔπραττε δὲ τοῦτο με τόσο πάθος, ὥστε ἐχρειάζετο σχεδὸν βίαια διὰ νὰ τὸν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν καὶ νὰ τὸν ἀναγκάσωσιν νὰ περιπατήσῃ ὀλίγον εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα.

Ἡ γεῦσις του ἦτο λίαν περιορισμένη, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τὰ διάφορα τοῦ κρέατος εἶδη. Τὰ ὀπωρικά διεκρίνε μόνον ἐκ τοῦ σχήματος, ἐπροτίμα δὲ τὸν ἄρτον ἀπὸ τοὺς πλακοῦντας καὶ τὰ γλυκίσματα. Διὰ μικροῦ τινοῦ τυπωτικῆς ἐργασίᾳ, ἠδύνατο νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τῶν συντρόφων του, εἴτε δεχόμενος ἐρωτήσεις εἰς τὰς ὁποίας ἀπῆντα διὰ ζωσῆς φωνῆς, εἴτε ἀπευθύνων αὐτὸς ἐρωτήσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπῆντων ἐκεῖνοι γραπτῶς διὰ τοῦ εἰρημένου ἔργαλειου.

Καλὸν βεβιαίως ἦτο τοῦτο σχετικῶς, ἀλλ' ὁμως ἐχρειάζετο καιρὸς πολὺς, διότι διὰ μίαν μόνην ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν ἔδρανατο πολλὰ καὶ μίαν ὥρα. Ἐξητήθη λοιπὸν ἄλλο μέσον πρὸς ταχυτέραν συνεννόησιν καὶ ἐπὶ τέλους εὐρέθη ὅτι ἠδύνατο νὰ γράφωσιν εἰς τὴν παλάμην τῆς χειρὸς του διὰ τοῦ ἀκροῦ τοῦ δακτύλου ψηφεῖα τοῦ ἀλφαριθμοῦ, τὰ ὅποια συνδυαζόμενα κατὰ σειρὰν ἀπετέλουσαν λέξεις καὶ φράσεις. Κατ' ἀρχὰς τὸ μηχανήμα ἐπέτυχεν. Ἄλλ' ἀμέσως ἐφάνη ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τὸν δυσπρόσπει, διότι ἔκλειε τὴν χεῖρα παρεσθῆς καὶ διὰ διαφόρων μέσων ἐξέφεραζε τὴν ἀντιπάθειάν του κατὰ τοῦ τρόπου τοῦτου τῆς γραφῆς. Ἐδοκίμασαν τότε νὰ τῷ γράφωσι τὰ γράμματα ἐπὶ τῆς βράχως, ἐνθα ἠδύνατο νὰ εἶναι καὶ μεγαλύτερα, καὶ πραγματικῶς τότε ἀμέσως ἀνεγνώριζε τὰ διάφορα ψηφεῖα, ἀπήγγειλεν αὐτὰ ταχέως, τὰ συνέδεεν εἰς λέξεις καθ' ὅσον ἐχαράττοντο, ἀπῆντα δὲ εἰς ἄπλως ἐρωτήσεως ἐτοιμῶς καὶ πρὶν εἶτι τελειώσῃ ἡ γραφὴ των, ἄμα ἐκ τοῦ ἡδὴ γραφέντος ἐμάντευε τὸ λοιπόν. Τοῦτο δὲ ὄχι μόνον δὲν τὸν δυσπρόσπει, ἀλλ' εἰναί καὶ τὸ ἐνδιαφέ-

ρον του καὶ διὰ τοῦ μέσου τοῦτου συνωμίλου μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ ὁ ἔρημος δὲν ἦτο πλέον ἔρημος, διότι ἐκτὸς τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν σωματικῶν του ἀναγκῶν ἐλήφθη εἰς τὸ ἐξῆς φροντίς καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς καρδίας, οἱ δὲ δεσμοὶ τῆς συμπαθείας καὶ τῆς ἀγάπης συνέδεσαν αὐτὸν σφιγκτώτερον μετ' ἐκεῖνων τῶν ὁποίων συνεμερίζετο τὸν οἰκιακὸν βίον.

Κατ' ἀρχὰς ἀκτίς εὐτυχίας ἐφαιδρυνε διὰ τοῦτο τὴν ὑπερξίν του. Ὅσον περιορισμένη καὶ ἄν ἦτον ἡ συνομιλία του, ἀπετέλει ὁμως πνευματικὴν τινα δόσοληψίαν μετὰ τῶν συντρόφων του, ἣτις ἐδίδεν εἰς τὸ πνεῦμά του σκέψως ἀφορημάς, ἐθετεν εἰς κινήσιν τὰς νοητικὰς του δυνάμεις καὶ ἐπλήρου τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐνδύμυχον κενὸν κατὰ τὰς ὥρας τῆς μηχανικῆς του ἐργασίας.

Ἄλλὰ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα δὲν διήρκασε πολὺ. Τὸ ἄθλιον καὶ νοσηρὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον ἐκ γενετῆς καὶ κληρονομίας ἦτο καχεκτικόν, ἔδωκε διὰ πρόωρου θανάτου τέλος εἰς ὑπαρξίν, τὴν ὁποίαν ἡ δύναμις τῆς νόσου εἶχε καταστήσει ἐλεεινὴν. Χρόνιος, ἐδυνηρὸν, ὀχληρὸν δι' αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ νόσημα τῶν νεφρῶν, ἠνάγκασε τὸν ταλαίπωρον, μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του, νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐργασίαν καὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν τῆς ζωῆς. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ γραφὴ ἐπροξέεινε τοσοῦτον κόπον εἰς τὸν δυστυχῆ, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ οὔτε αὐτὸ τὸ μόνον καὶ ἔσχατον νῆμα ὀπερ τὸν συνέδεε μετὰ τοῦ κόσμου. Εἰς βαθυτάτην ἀδιαφορίαν βεβυθισμένος, εἶχε ἤδη ἀποθάνει, πρὶν ἢ ὁ πραγματικὸς θάνατος παραλάβῃ αὐτὸν τῇ 10 ὀκτωβρίου 1863.

Τοῦ μονασιθῆτου Νόκι τὸ παράδειγμα ἀποδεικνύει τοῦτο τοῦλάχιστον, ὅτι διὰ τῆς ἀφῆς δυνάμεθ ν' ἀναπληρώσωμεν μέρος τι τῶν βοηθημάτων τὰ ὅποια αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις παρέχουσιν ἡμῖν, πρὸς γνῶσιν τῆς περιβαλλούσης ἡμᾶς φύσεως. Σπουδαιότερον ὁμως καὶ διδακτικώτερον παράδειγμα περὶ τῆς σημασίας τὴν ὁποῖαν, εἰς ἐξαιρετικὰς τινὰς περιστάσεις, δύναται νὰ ἀποκτήσῃ ἡ ἀφῆ, ὡς μέσον πνευματικῆς ἀναπτύξεως, παρέχει ἡ μονασιθῆτος Δάφνη Βρίξμαν, ἣτις ἐκ γενετῆς διετέλεσε κωφάλαλος καὶ τυφλή, ἀπώλεσε δὲ βραδύτερον καὶ τὴν ὀσφροσίν, καὶ ἣτις μόνον καὶ μόνον τῇ βοθειᾷ τῆς ἀφῆς ἀνῆλθεν εἰς θαυμαστὴν ἀναπτύξεως βαθμίδα, διὰ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς ἀκαμάτου ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς τῶν παιδαγωγῶν τῆς.

Καθ' ὅν χρόνον ἡ Δάφνη Βρίξμαν ὑπεβλήθη τὸ πρῶτον εἰς ἀκριβῆ παρατήρησιν, ἐφαίνετο 9^ε ἢ 10^ε ἡτῶν ὁμως πιθανῶς προσβυτέρα, ἐπειδὴ τοιοῦτων παιδίων βραδύται συνέθως ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις, ἡ δὲ πνευματικὴ ἐνδεικνύει ἡλικίαν μεγαλειότεραν τῆς ἀληθοῦς ἔχει δ' αὕτη ὑγιὲς ἐξωτερικὴν, καὶ πρόσωπον μακρυροῦν

νοημοσύνην' είναι πάντοτε προσεκτική και εις τήν μελέτην και εις τήν εργασίαν και εις τήν διασκέδασιν, ουδέποτε φαίνεται σκυθρωπή αλλά πάντοτε εὐθυμῆς και φαιδρά. Δεικνύει ἔμφυτον δεξιότητα, ἐνδύεται κομψῶς, διακτινείται καθαρά και δεικνύει πάντοτε καλήν συμπεριφορὰν. Είναι ἐπιμελεστάτη, πολλὴν δὲ καταβάλλει προσπάθειαν νὰ κατανοήσῃ ὅ,τι ἂν τῇ εἴπωσι. Δύσκολον θὰ ἦτο νὰ εὐρεθῇ παιδίον, μὲ πάσας τὰς κινήσεις του σώματός, τὸ ὁποῖον νὰ ἔχῃ πλειοτέραν κοσμιότητα και φίλτρον πρὸς τοὺς γονεῖς, νὰ ἦναι φαιδρότερον και μᾶλλον εὐχαριστημένον και νὰ νομίζῃ μεγαλύτερον εὐεργέτημα τὴν ζωὴν.—παρὰ τὸ πτωχὸν τοῦτο πλάσμα, διὰ τὸ ὅτι οὐκ ἔχει φῶς, οὔτε ὁ ἀήρ ἦχον, οὔτε χρῶμα και εὐωδίαν τὰ ἄνθη, οὔτε γεῦσιν τινὰ τὰ ἐδέσματα.»

Ἡ ἀφή της και διὰ τυφλὴν ἀκόμη εἶναι πολὺ λεπτή. Τοῦτο δὲ καταφαίνεται ἰδίως ἐκ τῆς εὐκολίας μεθ' ἧς ἡ Δάφνη διακρίνει ἀπ' ἀλλήλων τὰ πρόσωπα τῆς γνωριμίας της. Εἰς τὴν πτέρυγα τοῦ τυφλοκομείου εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκειται κατοικοῦσι και 40 ἄλλαι, μεθ' ὧν ὅλων ἡ Δάφνη ἔχει γνωριμίαν. Ὅταν περιπατῇ εἰς τινὰ διάδρομον, ἀναγνωρίζει ἀμέσως εἴτε ἐκ τῆς δονήσεως τοῦ δαπέδου, εἴτε ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ ἀέρος, εἴτε και ἐκ τῆς ἀκτινοβολίας τῆς θερμότητος, ὅτι κάποιος εἶναι πλησίον της, και τότε δυσκολώτατον εἶναι νὰ διαβῇ τις χωρὶς νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ. Ἐκτείνει τοὺς μικροὺς της βραχίονας και ἅμα συλλάβῃ μόνον χειρὰ τινὰ, ἢ μέρος τι τοῦ ἐνδύματος, ἀναγνωρίζει τὸ πρόσωπον και τὸ ἀφίνει νὰ διαβῇ ποιοῦσα σημείον ὅτι τὸ ἐνόησε.

Ἡ διψα τῆς Δάφνης πρὸς μάθησιν και ἡ διαρκὴς προσπάθειά της τοῦ νὰ συγκρίνῃ και νὰ παρατηρῇ εἶναι ἐκπληκτική. Οἱ μικροὶ της δάκτυλοι, οἵτινες ἐπέχουσιν ἐν ταύτῳ τόπον ὀφθαλμοῦ, ὡτὸς και ῥινόσ, εὐρίσκονται εἰς ἀέννητον κίνησιν, ὡς αἱ ἀπτικαὶ κεραταὶ πολλῶν ἐντόμων πορευομένη μετὰ τινος, οὐ μόνον ἀναγνωρίζει πᾶν ὅ,τι κεῖται εἰς ἀπόστασιν ἴσην μὲ τὸ μήκος τοῦ βραχίονός της, ἀλλὰ πληροφορεῖται διαρκῶς και τί ὁ συνοδοιπόρος της πράττει, ἀπτομένη κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τῶν χειρῶν του. Ἄν τις π. χ. ὀδηγῇ αὐτὴν διὰ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, τῷ εἶναι δύσκολον νὰ λάβῃ διὰ τῆς δεξιᾶς του χειρὸς μολυβδοκόνδυλον ἀπὸ τοῦ τυφλοκομείου του, χωρὶς ἐκείνη νὰ τὸ πληροφορηθῇ.

Κρίνει πρὸς τούτοις ἀκριβῶς περὶ τῆς ἀποστάσεως και τῆς σχετικῆς θέσεως τῶν διαφόρων ἀντικειμένων' δύναται ν' ἀναγερθῇ τῆς θέσεώς της, νὰ πορευθῇ κατ' εὐθείαν πρὸς τινὰ θύραν, νὰ ἐκτείνῃ ἐν κινήσει τὴν χεῖρα και νὰ λάβῃ τὸν σύρτην, ὅπως θὰ τὸ ἐπρακτεῖν ὁ ἔχων σώους ὀφθαλμούς. Ἄν προσκορῶσθαι μὲ τὴν κεφαλὴν κατὰ θύρας, τὴν ὁποίαν ὑπέθετον ἀνοικτὴν, δὲν

ἀγανακτεῖ, ἀλλὰ ξεῖ τὴν κεφαλὴν και γελᾷ, ὡς ἐάν καταλάμβανεν ἐντελῶς τὸ κωμικὸν τοῦ ἐπιχειρήματος τοῦ νὰ διέλθῃ διὰ κεκλεισμένης θύρας. Ἡ διαρκὴς και ἀκούρατος χρῆσις τῶν χειρῶν της παρέχει αὐτῇ ἀκριβεστάτην γνῶσιν περὶ πάντων τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ' κεῖται που, εἰς τὰ δωμάτια τὰ ὁποῖα ἐπισκέπτεται, νέον τι δέμα, ἡ κουτί, ἢ βιβλίον; τὸ ἀνακαλύπτει κατὰ τὴν ἀκατάπαυστον περιπλάνησίν της, εὐρίσκει δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον και σημεῖόν τι βοηθητικὸν ἐξ οὗ μαντεύει και εἰς ποῖον ἀνήκει.

Εἰς τὴν τράπεζαν, ὅταν τὴν προστάζουν νὰ εἶναι ἡσυχῆς, φέρεται ἐπιδεξιῶς, μεταχειρίζεται πινακίον, κογλιάριον και πειροῦνι ὡς και πᾶς ἄλλος, ὡστα ξένος θὰ τὴν ἐξελάμβανε βεβαίως ὡς ὠραῖον εὐρωστον παιδίον, ἂν μόνον ἔλειπεν ὁ καλύπτων τοὺς ὀφθαλμούς της στενὸς πράσινος ἐπίδεσμος. Ἄν ὅμως τῇ ἐπιτραπῇ νὰ πράττῃ ὅ,τι θέλει, ψαύει ἀδιαλείπτως τὰ ἀντικείμενα, ἐξετάζει τὸ σχῆμα, τὴν στερεότητα και τὴν χρῆσιν των, ἐρωτᾷ πᾶς ὀνομαζόμενον και τί ὠφελοῦν και τείνει τοιοῦτοτρόπως βῆμα πρὸς βῆμα πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεως, μετὰ περιεργείας ἀκορῆστου.

Πρὸς ἐρωτήσεις και ἄλλας διακρινώσεις ἡ Δάφνη μεταχειρίζεται τὸ διὰ τῶν δακτύλων ἀλαφρότητον τῶν κωφαλάλων μετ' εὐκολίας και ταχύτητας, ἐκτὸς δὲ τούτου γράφει και ἐπὶ χάρτου κύλακωμένου' ἢ δὲ μεγάλῃ τῶν χειρῶν της δεξιότητι τῇ ἐπιτρέπει νὰ χαράττῃ καθαρά και εὐδιάκριτα τὰ ψηφεία. Πλέκει μὲ εὐκολίαν, μεταχειρίζεται τὴν βελόνην ἐπιτηδεῖως και δύναται νὰ κατασκευάσῃ κομψῶς βαλάντια και τὰ τοιαῦτα. Ὅτε πρῶτον ἐπεχείρησαν νὰ τῇ διδάξουν νὰ γράφῃ, εὐρίσκειτο εἰς μεγάλην ἀπορίαν, μὴ ἐννοοῦσα τοὺς διαφόρους χειρισμούς' ἅμα ὅμως τῇ ἔγινε καταληπτόν, ὅτι διὰ τοῦτου τοῦ μέσου ἠδύνατο νὰ συνεννοηθῇ μακροθεν μετὰ τῆς μητρὸς της, ἢ χαρὰ της δὲν εἶχεν ὄρια. Ἠσκήθη τότε μετὰ πάσης ἐπιμελείας και μετ' ὀλίγου μῆνας ἠδύνατο πραγματικῶς νὰ καταστρώσῃ ἐπιστολὴν ἀπ' ἑαυτῆς και χωρὶς νὰ τῇ ὀδηγήσῃ τις τὴν χεῖρα.

Αἱ ἐπιστολαὶ της ἐννοεῖται εἶναι ἀπλούσταται και ὁμοιάζουσι μᾶλλον μὲ σκελετὸν ἐπιστολῶν. Δύο ἐκ τῶν ὑποτρόφων ἀδελφῶν, καλούμενοι Βαίκερ, τὰς ὁποίας ὑπερηγάπα, ἀπῆλθον εἰς ἐπίσκεψιν τῶν συγγενῶν των' δι' αὐτὰς εἶχε κατασκευάσει βαλάντιόν τι, τὸ ὁποῖον και ἀπέστειλε μὲ τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν :

«Λουίζα και Ἐλισάβετ Βαίκερ.—Δάφνη εἶναι καλὰ. Δάφνη θέλει δίδει Βαίκερ σκακουῦλαν. Ἄνθρωπος θέλει φέρει σκακουῖλα Βαίκερ. Δάφνη θέλει κλαίει. Βαίκερ θέλει ἔρχεται «βλέπει Δάφνη. Δρέβη (ἄλλη ὑπότροφος) εἶναι καλὰ. Δρέβη δίδει ἀγάπην Βαίκερ.—Δάφνη Βρί- «ζεμαν.»

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΧΑΛΚΙΔΑ

Ἐν Ἀθήναις, 10:22 Ἀγούστου 1877.

Θαυμαστὸν εἶναι τὸ ἰδιόρρυθμον τῶν συλλογισμῶν της, και ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐξ ἀναλογίας ἀναγίεται εἰς εὐρεσιν γνωρισμάτων πρὸς μονιμοπίτησιν τῶν διαφόρων ἐνοιῶν. Ἄφρο π. χ. ὁ ἀδελφάκος εἶχε ποτὸ δακνῆται ἐν ὄλον μά- «μα διὰ νὰ τῇ κάμῃ κατακλιπτόν τί σημαίνει τὴ «μόνη», ἐφάνη ἐπὶ τέλους ἐννοήσασα τὸ πρᾶγμα, ἀφρο τὸ ἀνέλυστο νεαρῶς εἰς τὸ «μία ὄνη.» Διὰ νὰ δοκιμάσων ἂν πραγματικῶς ἐνόησεν ὀρῶς, τῇ ἐπρόσταξεν νὰ μεταβῇ εἰς τὸ δωμάτιόν της και νὰ ἐπιστρέψῃ μόνη' τοῦτο και ἐπραξε. Ἄλλὰ παρευθὺς ἐζήτησε νὰ πορευθῇ μετὰ τινος μικροῦ κορασίου, και τοῦτο ἐξέφρασε διὰ τῆς λέξεως:—«Δάφνη πηγαίνει δύο-ορη.» Ἄλλοτε πάλιν εἶχε μᾶθαι παρὰ τινος τὴν λέξιν «ἔγχατος», τῆς ὁποίας ἐζήτησε τὴν σημασίαν' τῇ εἶπον ὅτι τοῦτο σημαίνει τὸ νὰ μὴ ἔχῃ τις γυναικα, ὡς παράδειγμα δὲ τῇ ἔφερον παλαιὸν τινα φίλον της, ὅστις ἐσυνεθίζε παρὰ πολὺ νὰ καπνίζῃ. Ὅταν λοιπὸν κατόπιν προσεκληθῆ νὰ ἐξαγγῆ τὴν λέξιν «ἄγχατος», ἔγραψεν—«Ἄγχατος, ὅχι ἔχει γυναῖκα και καπνίζει.»

Τὰ παραδείγματα ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ ἰσχυρὴ ἐσυλλογίζετο και ἐν γένει ἐμάνθανε καθ' ἕνα τρόπον και τὰ κωφάλαλα παιδία' ὡς ἐκεῖνα μεταχειρίζεται και αὐτὴ τὰ ῥήματα ἀπροσώπως, αἱ δὲ φράσεις της παρουσιάζουσι μεγάλην μονοτονίαν. Εἰς ταύτην ὅμως αἱ σωματικαὶ ὀρέξεις δὲν ὑπερίσχυον ὡς παρὰ τοῖς κωφάλαλοις, ἐπειδὴ ἔλειπεν ὁ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐρεθισμός. Διὰ τοῦτο τὸ παιδίον ἐζήτηε νὰ φάγῃ πολὺ σπανιώτερον, ἢ τὰ λοιπὰ συνομηλικὰ του, ὅτι ἐνεκα τῆς ἐλλειπούσης γνώσεως δὲν διέ- «κρινε τὸ εὐάριστον τῶν ἐνδυμάτων και ἐστερεῖτο ἐπομένως τῆς αἰσθητικῆς ἀπολαύσεως, τὴν ὁποίαν ἄλλα παιδία δοκιμάζουσιν ἐνῶ τρώγουσιν ἢ πίνουσιν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐφέρετο μᾶλλον πρὸς τὸν πνευματικὸν κόσμον και τὰς ἐκ τούτου ἀπολαύσεις, και τοιοῦτοτρόπως τὸ αὐτὸ δυστύχημα τὸ ὁποῖον διεκόλυε τὴν πνευματικὴν της ἀνάπτυξιν ἀπ' ἐνός, τῇ ἐπέδωκεν ἀπ' ἐτέρου μεγαλύτερον πρὸς αὐτὴν κρίσιν και ἐπιθυμίαν.

Τὰ δύο ταῦτα παραδείγματα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι, καταλλήλως παιδευομένη, μίξ μόνη αἰτήσις δύναται νὰ προσαγάγῃ παιδικὴν εἰς τὸ πνεῦμα τροφὴν, ἐκτὸς δὲ τούτου μαρτυροῦσιν ὅτι ἡ φαιδρότης και ἡ ἐσωτερικὴ εὐχρηστία δὲν ἐξαρτῶνται τόσον, ὅσον κοινῶς νομίζεται, ἀπὸ τῶν ἐγχοσμίων ἀγαθῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ τῶν διαθέσεων τῆς ψυχικῆς.

Ἐν Ἠρακλείῳ. I. K. Σρ.

Κατὰ τὸν κ. Γκιύλορ ἐκείναι αἱ γλώσσαι ἐξοκλουθῶσι διὰ διδόμεναι κατὰ τὴν αὐτὴν και σήμερον ἀναλογίαν, μετὰ αἰῶνα ἢ μὲν ἀγγλικὴ θὰ λαλῆται ὑπὸ 124 και ἡ Γαλλικὴ ὑπὸ 72.

Εἶχον ἀκούσει ὅτι ἐν Χαλκίδι Μουσουλμάνοι και Ἰουδαῖοι συζῶσιν ἐν πληρεστάτῃ ἰσότητι και γενναίᾳ φιλίᾳ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ τὸ σκήπτρον τῆς Α. Μ. τοῦ χριστιανικωτάτου βασιλέως Γεωργίου τοῦ πρώτου. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ παρατηρήσω ἰδίως ὅσακιτι τὸ περιεργον τοῦτο φαινόμενον και πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀνεχώρησα μίαν πρῶτην ἐκ Θεσβῶν, ἐπιβάς τῆς ταχυδρομικῆς ἀμάξης. Κατ' ἀρχὰς ἡ ὁδὸς ἡμῶν, διατέμνουσα τὴν κοιλάδα, οὐδὲν εἶχε τὸ λίαν ἀξιοσημείωτον. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀνεβρίχθημεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἐνθα φαίνονται εἰς τὰ ἑρείπια ἐνός «ταμπορίου», ὅπερ, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, ὄπλαρχηγὸς τις ὑπερήσπισεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον κατὰ τῶν ἐν τῇ κοιλάδι Τούρκων. Ἄλλ' ὁμολογῶ ὅτι δὲν παρῆγον μεγάλην προσοχὴν εἰς τὰς ἡρωϊκὰς διηγήσεις τῶν συνοδοιπόρων μου, διότι κατεβίβρωσκον διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὸ ἐνώπιόν μου ἀνελίσσόμενον πανόραμα, —τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Εὐβοίας στήλονται ἐκ μαρμαροῦ, τὸν Εὐριπον ἀποτελοῦντα οἰοῦν ὑδατίνην ἄλυσιν, τὴν χιονοσκεπὴ κορυφὴν τῶν Δελφῶν και πέρα τὸν κόλπον τοῦ Βώλου και τὸ Πήλιον κεκαλυμμένον ὑπὸ δασῶν και χωρίων. Κατ' εὐθείαν ἐνώπιον ἡμῶν ὑψοῦτο ἡ Χαλκίς, περιτοισα τιμὴν εἰς τοὺς Ἐνετοὺς, οἵτινες και αὐτόθι, ὡς ἐν πάσῃ γῆ, ἦν κατέκτησαν, κατέλιπον ἀνεξίτηλα τῆς διαβάσεώς των ἔχρη. Ἡ πόλις ἔχει ἐν πολλοῖς τουρκικὸν και ἐν πολλοῖς ἑλληνικὸν τύπον, ἀλλ' εἶναι κατ' οὐσίαν ἐνετικὴ. Τὰ ἐκ φιοῦ λίθου τεῖχη, ἅτινα περικυκλοῦσιν αὐτὴν, προκίπτοντα ἐκ τῆς θαλάσσης, μαρτυροῦσιν ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι και ἡ Χαλκίς ἦτον κτήμα τῆς νύμφης τῆς Ἀδριατικῆς. Ἐπὶ τῶν προμαχώνων ὑψοῦτο ἄλλοτε ἡ ἡμισέληνος και νῦν ὁ ἑλληνικὸς σταυρὸς, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς ἔμβλημα τῆς πόλεως εἶναι ὁ πτερωτὸς λέων τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Τὸ θέαμα εἶναι γραφικώτατον. Τὰ παχέα ἐνετικὰ τεῖχη και οἱ ἰσχυροὶ πύργοι, οἱ ὑψηλοὶ μιναρέδες, ἐξ ὧν εἰς και μόνος χρησιμεῖται εἰς πρὸς προσευχὴν, και αἱ νεώτεραι ἑλληνικαὶ οἰκίαι διηγούνται ἀφώνως τὴν ἱστορίαν τῆς Χαλκίδος. Ὡς ἐν ὄνειρῳ διέρχονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αἱ διάφοροι περιπέτειαι πόλεως, ἧτις ἀπὸ ἀθηναϊκῆς ἀποικίας, ἀπὸ πρωτεύουσος τοῦ βασιλείου τοῦ Νεγροπόντα, ἀπὸ ἑδρας τοῦ Καπιτάν-πασσᾶ, κατέστη νῦν παράρτημα τοῦ ἐλευθέρου ἑλληνικοῦ βασιλείου.

Διελθὼν τὴν αἰρετὴν γέφυραν, ἧτις ἀνηγέρθη πρὸ τινων δεκαετηρίδων, οὐχὶ ὅπως καλῶς τὴν εἰσόδον ἐχθρῶν, ἀλλ' ὅπως ἐπιτρέπῃ τὴν διόδον πλοίων, εὐρέθη ἐντὸς τῶν τευχῶν τῆς Χαλκίδος. Καὶ αὐτόθι μὲ περιέμενον ἡ φιλοξενία, ἦν εὐρίσκει ὁ περιηγητὴς ἐν πάσῃ ἑλληνικῇ πόλει πλὴν

των Ἀθηνῶν, ἔνθα ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ κατέστησε τὴν ἄσκησιν τοιοῦτων ἀρετῶν ἀδύνατον. Ἡ θέα τῶν ὁδῶν εἶναι λίαν ἀξιοπεριέργως. Ἡρειπωμένα τουρκικὰ «παλάτια» καὶ κομψὰ Ἑλληνικαὶ οἰκίαι ἴστανται ἐγγὺς ἀλλήλων, ἐν πάσῃ δὲ πλατεῖᾳ ὑπάρχουσι τζαμίχρησιμεύοντα ὡς στρατώνες, ἢ ὡς ἄλλα δημόσια κτίρια. Λίθινοι τουρκικοὶ μύδροι κοσμοῦσι τὰ πρόθυρα ἑλληνικῶν ἐπαύσεων ἐν μέσῳ δὲ τῶν ἐνετικῶν φρουρίων καὶ φυλακῶν ὑψοῦνται νεοελληνικαὶ οἰκοδομαί. Ἦτον ἡμέρα ἐορτάσιμος καὶ πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι ἦσαν συνηγμένοι εἰς τὴν ἀγορὰν, ἔνθα πωλοῦνται εὐθηρὰ εὐρωπαϊκὰ ἐμπορεύματα. Οἱ πλείστοι τῶν ἐμπορῶν ἦσαν Ἰουδαῖοι ἀλλ' ἐν Χαλκίδι οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εἶναι πλούσιοι ὡς ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ πενέστατοι, τοῦτο δὲ, διότι ἡ ἱκανότης των εὐρίσκει λίαν περιορισμένον στάδιον. Ἀνήκουσιν εἰς οἶκον οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης φυλῆν, εἶναι δηλονότι ἀπόγονοι Ἰσπανῶν Ἰουδαίων, ζητησάντων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος ἐν Τουρκίᾳ προστασίην κατὰ τῆς μισαλλοθητικῆς τῶν χριστιανῶν. Εἰς βικένδυτος ἀπωροπώλης, μεθ' οὗ συνωμίλου, ἀκούσας ὅτι ἤμην Ἀγγλος, «δύο ἐκ τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῆς Ἀγγλίας, εἶπεν, ὁ Ῥότσιλδ καὶ ὁ Δισκάλης, εἶναι Ἰσραηλιταί». Εἰς καὶ μόνος Ἰουδαῖος διετύπωσε παράπονόν τι κατὰ τῶν συμπολιτῶν του. Ἦτον οἰνοπώλης τις, ἀπείσιος τὴν θέαν, ὅστις ἐπειράθη νὰ μὲ πείσῃ ὅτι οἱ ἑφδρῶν διήρπασαν τὸ ἐργαστήριόν του ἀλλ' ὅτε ἐπίεσα αὐτὸν δι' ἐρωτήσεων, ὡμολόγησεν ἐπὶ τέλος ὅτι εἰς καὶ μόνος στρατιώτης ἔπιεν οἶνον ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του καὶ ἀνεχώρησε μὴ πληρώσας. Ὁ ὀλίκός πληθυσμὸς τῆς Χαλκίδος ἀνέρχεται εἰς 11,133 ψυχάς. Ἐξ αὐτῶν Ἰουδαῖοι εἶναι μόνον 214, διηρημένοι εἰς 41 οἰκογενεῖας. Ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἀπύρων παιδῶν ἐξ 63 μθητῶν 17 εἶναι Ἑβραϊσπαιδεύ. Οὐδαμῶς διέκρινα ἔχονσι τι διωγμῶ τῶν Ἰουδαίων, ὑπομιμνήσκον τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Πατριάρχου. Ἡ συναγωγὴ, ἣν ἐπεσκέφθην, διατελεῖ ὀλιγὸς ἀνευλόγητος· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, καίπερ πιεζόμενοι ὑπὸ πείνας, ἀνομολογοῦσιν ἀσμένως τὰς φιλοδικαίας προθέσεις τῆς κυβερνήσεως, ὅφ' ἦν ζῶσιν.

Ἐν τῇ ἀγορᾷ συνήντησα καὶ τινὰς τῶν πρωτευόντων μουσουλμάνων, τὸν Χαλίλ-Ἐφένδην, ἓνα τῶν πλουσιωτάτων Χαλκιδέων, ἐνοικιαστὴν τῶν φάρων, ἄνδρα κινουντα φθόνον μάλλον, ἢ ἀποτροπικισμὸν, τὸν Τουρκικὸν πρόξενον, νεανίαν τινὰ σπουδάζοντα τὴν διπλωματίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἄλλους πολλούς. Πάντες, πλὴν τοῦ νεαροῦ φοιτητοῦ, ἐξέφρασαν ἐκ συμφώνου εὐκράσκειαν ἐπὶ τῇ πολιτικῇ καὶ κοινωνικῇ αὐτῶν καταστάσει. Ὁ φοιτητὴς ἀφ' ἑτέρου, μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ τζαμίον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μουσουλμάνων ἐν Χαλκίδι ἐλαττοῦται ὀσημέραι. Οἱ

νέοι ἀπέρχονται εἰς Κωνσταντινούπολιν ζητοῦντες τύχην· τὰ δὲ κοράσια μένουσιν ἀνύπανδρα, διότι οὐδεὶς τολμᾷ νὰ νυμφεῖθῃ πλείονας γυναῖκας. Πρὸς τὸ παρὸν ὑπάρχουσιν ἐν Χαλκίδι μόνον 68 μουσουλμάνοι· ἀλλ' ἕνεκα τοῦ σχετικοῦ αὐτῶν πλοῦτου ἡ θέσις των εἶναι ἐπίζηλος. Ἀγγλος τις, διατρίβων ἐν τῇ πόλει, μοι εἶπεν· «Εἶναι οἱ εὐτυχέστεροι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου». Ἐνδιαφέρονται ζωηρῶς εἰς τὰ δημοτικὰ πράγματα· οἱ δ' Ἕλληνας σκοπεύουσι, κατὰ τὰς προσεχεῖς ἐκλογάς, νὰ ἐκλέξωσιν ἓνα ἐξ αὐτῶν δημοτικὸν σύμβουλον. Ἡ μουσικὴ παιανίζει πάντοτε καὶ τουρκικοὺς ὕμνους πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν μουσουλμάνων· ἐν γένει δὲ διαφιλεύεται αὐτοὺς πᾶσα ἐνδειξίς τιμῆς. Ὁ ἰσλαμισμὸς καὶ οἱ τρόποι των εἶναι τουρκικοὶ· συνδιαλέγονται δὲ πρὸς ἀλλήλους τουρκιστῆ, δὲν ζῶσιν ὅμως ἐν κεχωρισμένῃ συνοικίᾳ. Μετὰ μεσημβρίαν ἐπεσκέφθην Ὀθωμανίδα τινὰ, ὀνόματι Δουδοῦν. Ἡ γυνὴ αὕτη εἶναι ἀξία ἐνδιαφέροντος. Θυγάτηρ χειροῦργου, ἐξασκεῖ τὴν ἐπιστήμην τοῦ πατρὸς τῆς μετὰ τρυφῆς ἐπιτυχίας, ὥστε οἱ Ἕλληνες ἱατροὶ τῆς πόλεως εἶναι ἠναγκασμένοι ν' ἀρκεῖνται εἰς τὰ περισσεύματα τῆς πελατείας τῆς· καὶ ὅμως, εἰρήσθω τοῦτο πρὸς τιμὴν των, καίτοι ἢ ἀνευ διπλώματος ἐξάσκησις τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἀπηγορευμένη, εἰς οὐδὲν προέβησαν μέτρον, ὅπως ἐμποδίσωσιν αὐτήν. Οἱ πελάται τῆς εἶναι μουσουλμάνοι καὶ χριστιανοὶ (ἐν οἷς καὶ εἰς Ἀγγλος)· τοὺς δυστροποῦντας δὲ περὶ τὴν ἀπάτισιν τῆς πληρωμῆς ἐγκαλεῖ ἡ Δουδοῦ εἰς τὰ ἑλληνικὰ δικαστήρια δι' Ἑλλήνων δικηγόρων. Εὐρον τὴν Κυρίαν Δουδοῦν καθημένην ἐγγὺς τοῦ συζύγου τῆς, ὅστις εἶναι ἐπίσης χειροῦργος, καὶ φέρουσαν τὸ γικσμαῖον. Μὲ ἐδέχθη μετὰ πολλῆς εὐπροσηγορίας καὶ μοι ὠμίλησε περὶ τῶν θυγατέρων τῆς, ὧν ἡ ἀποκατάστασις εἶναι λίαν δύσκολος. Ἀπαντῶσα εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου, ὡμολόγησεν ὅτι δὲν δύναται νὰ κατισχύσῃ τῶν θρησκευτικῶν τῆς προλήψεων ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ αὐταῖς νὰ συζευχθῶσι μετὰ χριστιανῶν.

Ἡ εἰρηρικὴ συμβίωσις τῶν μουσουλμάνων τῆς Χαλκίδος μετὰ τῶν συμπολιτῶν των εἶναι σῆμα μερὸν δυσχερεστέρα ἢ ἄλλοτε, διότι ἡ πόλις βρῆθει νεοσυλλέκτων περισυναχθέντων πρὸς καταστροφὴν τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἀπὸ πρῶτης ἀχρηνικτὸς ἀντηγῶσι στρατιωτικὰ προσταγμάτων. Καὶ αὐτῶν τῶν ἐορτῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμμετέχωσιν οἱ μουσουλμάνοι, ἐφ' ὅσον πανηγυρίζονται ὡς ἐπ' ἐσχάτων. Τὴν νύκτα τῆς ἐν Χαλκίδι διατρίβῃς μου ἡ ἀγορὰ ἐπληρώθη χορευτῶν χορευόντων τὴν πυρρίχην. Αἱ κινήσεις αὐτῶν μετείχον θεατρικῆς χάριτος. Ὡς μουσικοὶ ἐχρησίμευον ἡμίγυμνοι Ἀθίγγανοι κροδόντες κακῶφωνα ὄργανα· ἐγγὺς δὲ 73 μέλη τοῦ Ἰερῶ Λόγου τῶν Θεῶν ἐψάλλον πολεμικὰ ἄσματα.

Ἡ σκηνὴ αὕτη ἦλ' ἠρέθισε βεβιαίως τὰ μέγιστα τὰ νεῦρα τῶν εὐσεβῶν μουσουλμάνων.

Τὴν ἐπαύριον, περὶ τὴν δευτέραν ὥραν μετὰ μεσημβρίαν, ἐπέβη σιτοφόρου πλοιαρίου, κατέπλευσα τὸν Εὐριπὸν μετὰ τοῦ βούρατος, διηλθον πρὸ τῆς Αὐλίδος εὐτυχέστερος τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ μετὰ εἰκοσιεκάτωρον ὁμηρικῶν πλοῦν ἠγαυροβόλησα εἰς τὸν Παιραϊά. Ἐκ τοῦ ταξείου μου οὐδὲν ἐδιδάχθην κινῶν, διότι, καὶ πρὶν εἶτι καταλίπω τὰς Ἀθήνας, ἐγίνωσκον ὅτι οἱ Τούρκοι εἶναι ὡς οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶναι λαὸς προηγμένος καὶ φιλελεύθερος, πολλὰ μὲν παθὼν παρὰ τῶν Τούρκων, ἀππλλαγμένος ὅμως τοῦ ἀντιτουρκικοῦ φανατισμοῦ, ὅφ' οὐ κατέχονται οἱ μηδεμίαν ἢ ἐλαχίστην ἔχοντες γνῶσιν τῆς Ἀνατολῆς.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΩΝ

Αἱ ἀρχαιολογικαὶ ἔρευναι, αἱ ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐνεργουμένηαι ἐν Ὀλυμπίᾳ τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπὸ τὴν ἰδιαίτην προστασίαν τοῦ φιλομούσου τῆς Αὐτοκρατορίας ἐκείνης· διαδόχου, ἀπεκάλυψαν ἀριστουργήματα γλυπτικῆς, βάσεις μεγάλωπρεπων οἰκοδομῶν, παρεχούσας νύξιν τῶν κειμένων τῆς ἀρχαιοτέραις Ἑλληνικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, καὶ ἐπιγραφὰς παντοίας, ἀποτελοῦσας πολὺτιμα εὐρήματα διὰ τὴν μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Ἀλλ' ὅτι, σπουδαίως πρὸ πάντων ἐνδιαφέρει τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας εἶναι τὸ φᾶς, ὅπερ αἱ ἀνακαταί τῶν Ὀλυμπίων ἐπιπέσουσιν ἐπὶ τὸ πανελλήνιον ἐκείνου ἔδραμα δι' αὐτοῦ οἱ Ἕλληνας, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸ πάντων, κατέστησαν τὸν σύνδεσμον καὶ ἐξωγοῦσαν τὴν ἰδέαν τῆς ἰθνηκῆς αὐτῶν ἐνότητος κατὰ τρόπον ὅπως πρωτότυπον, οὗ παράδειγμα δευτέρον οὐδαμῶς τῆς γῆς παρέχει ἡ ἱστορία· διὰ τοῦ εὐγενοῦς μέσου τῆς ἀμίλλης καὶ τῶν κοινῶν ἀγῶνων, ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τοῖς γράμμασιν ἰδίως, οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐξεδήλουν τὴν συνείδησιν τῆς ἐνότητος αὐτῶν ὡς ἔθλους ἀπέναντι παντὸς ἀλλοφύλου στοιχείου, καθ' ὃν χρόνον τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ἐνότητα οὐδὲ μέγιστοι ὀμοσπονδία· γενικῆς συνήνεσαν νὰ προαγάγῃσιν.

Ἐπόμενον ἦτο τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐκείνας μελέτας νὰ ἐπακολουθήσῃ ὁ πόλις πρὸς ἀκριβεστέραν ἐξερεύνησιν τοῦ μοιραίου τέρατος, ὅπερ τὰ Ὀλύμπια εὐρον, ὡς πᾶν ἀνθρώπινον. Ἡ ἔρευνα αὕτη ἐνδείκνυται τοῖς παρὰ τῶν Ὀλυμπίων ἀρχαιολογίαις τόσῃ μάλλον, καθ' ὅσον αὕτη θέλει συντελέσει εἰς καθοδήγησιν αὐτῶν περὶ τοῦ συστήματος καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐφείλουσιν ἀκολουθήσῃ τὰς ἐργασίας αὐτῶν. Πῶς καὶ πότε καταστράφησαν τὰ Ὀλύμπια; Ἐνεσιρᾷ μελετῶν, δημοσιευθεῖσάν διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Αὐγούστου, ἢ Ἀδολφοῦ Βέτιτχερ, Koelliker, ἐπιλαμβάνεται τοῦ θέματος. Καὶ αὐτὸν, ἡ καταστροφὴ τῶν Ὀλυμπίων δὲν ἐπῆλθε κυρίως ἐξ ἀνθρωπίνων χειρῶν, οὐδ' εἶναι ἀποτέλεσμα πηλημύρας τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀλφειοῦ, ἢ κατακλίσεως διὰ τῶν συμπαρασυρομένων παρ' ἐκείνου ὑδάτων, καίτοι βεβαιωμένον εἶνε ὅτι αἱ πηλημύραι ἐπέρχονται, ὀσάκις, κατὰ χρονικὰς περιόδους, ἢ καταδόρα ἢ συνδέουσα τὰ ὑδάτα τῆς λίμνης τοῦ Φινεσοῦ μετὰ τοῦ Ἀλφειοῦ, διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν στοιχείων καθαρικομένη, δίδει δίοδον εἰς τὰ ὑδάτα ἐκεῖνα.

Τῆς ὅλης τοῦ Βέτιτχερ πραγματικῆς δυσαναλόγως πρὸς τὸν γῶρον τῆς Ἐστίας· οὗσης ἐκτενεῖς, παρατι-

θέμεθα ἐντοῦθα ἀπόσπασμα μόνον, ἀφ' ὧν εἰς τὸν χρόνον καὶ τρόπον τῆς τῶν Ὀλυμπίων καταστροφῆς. Σ. Σ.

Ἡρέμα, βῆμα πρὸς βῆμα, ἡ νέα θεότης κατέκτησε τὸν κόσμον. Καίτοι ἐπὶ Κωνσταντινίου ἦδη ὁ χριστιανισμὸς ἀνεκπεύχθη ὡς δόγμα τῆς πολιτείας· ἐπίσημον, τὸ πλείστον τῶν κατοίκων τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, κρῦφα ἢ φανερὰ, ἐνέμενον εἰς τὴν παλκιὰν αὐτῶν πίσιν. Ἐπὶ Ἰουλιανοῦ μάλιστα πλήρες, καὶ τοὶ βραχὺ, ἀνέκτησαν οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ ἐν Ἑλλάδι τὸ κράτος· οἱ δὲ διάδοχοι τούτου Ἰουδιανὸς, Οὐάλενος καὶ Γρατιανὸς δὲν παρεβίβασαν τὴν συνείδησιν τῶν λαῶν αὐτῶν, εἰ καὶ ὁ πρῶτος τούτων ἐν ἐπιγραφῇ σωζομένη ἐν Κερκύρα κευχῆται, ὅτι κατέστρεψε τοὺς ναοὺς τῶν Ἑθνικῶν.

Ἄλλως προσηνέχθη τοῦ Γρατιανοῦ ὁ διάδοχος. Θεοδόσιος ὁ Α' ἤρξατο τῆς πρώτης τῶν Ἑθνικῶν καταδιώξεως μετὰ ζήλου νεοφωτίστου καὶ μετὰ τῆς ζωηρότητος τοῦ βέροντος εἰς τὰς φλέβας αὐτοῦ Ἰσπανικοῦ αἵματος. Οἱ νόμοι, οὗς ὁ φανατικὸς οὗτος, ὄργανον γενόμενος τῆς Ὀρθοδοξίας, ἐξέδωκε κατὰ τῶν ὁπαδῶν τῆς ἀρχαίας πίστεως, διατηρηθέντες ἐν τῷ Θεοδοσιανῷ κώδικι, ἀποτελοῦσι μνημεῖον τῶν τεχνασμάτων, τῶν τεθέντων εἰς ἐνεργεῖαν, ὅπως προσηλυτίσωσι τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ τοῦ δόγματος τῆς ἀγάπης. Ἀφηρεθήσαν ἀπὸ τῶν ἱερέων τὰ προνόμια, ἀπὸ τῶν ναῶν τὰ εἰσοδήματα, ἀπὸ τῶν ὁπαδῶν τοῦ ἀρχαίου δόγματος τ' ἀξιώματα καὶ αἱ θέσεις· ἀπηγορεύθη ἡ ἀρχαία λατρεία ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Καὶ ὅμως οἱ ὁπαδοὶ ταύτης ἀντέστησαν· τόσον ἀποβάνει τῷ ἀνθρώπῳ δυσχερὲς καὶ ἀκατάληπτον τὸ θεωρῆσαι αἵφνης ἀσεβὲς καὶ ἀνίερρον ὅτι ἐπὶ αἰῶνας ἐπίστευσεν ὡς ἱερὸν καὶ θεῖον.

Τὰ ὀνόματα τῶν χριστιανῶν τῶν πεσόντων ὡς θύματα τῆς πίστεως αὐτῶν ἐκληροδοτήθησαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αἰῶνας, τὰ ὀνόματα ὅμως τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπὶ Θεοδοσίου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὁμοίως χάριν τῆς ἐαυτῶν πίστεως καὶ καθ' ὁμάδας πολλακίς ὑπέστησαν τὸν θάνατον, ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ ερείπια τῶν ἀνατραπέντων αὐτῶν ναῶν.

Ἐπὶ Θεοδοσίου κατέπεσε καὶ τὸ ἔσχατον ἄσουλον τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων Ἑθνικοῦ βίου, ἡ πανήγυρις τῶν Ὀλυμπίων. Ἐν ἔτει 393 μ. Χ. ἐτελέσθη αὕτη διὰ τελευταίων φοράν. Ἦδη εἶχον πρὸ χρόνων καταπέσει οἱ φραγμαῖοι, οἱ ἀπαγορευόμενοι παντὶ μὴ Ἕλληνι τὴν εἰς τοὺς ἀγῶνας εἴσοδον. Ἀρμενίων τινὰ Ἀρδάβαζδον εὐρίσκομεν ὡς πρωτεύοντα τῶν ἀγῶνων ἀθλητῆν. Εἶτα ἐπῆλθεν ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ σὺν αὐτῇ ἐν ἔτει 393 ἢ 394 ἢ εἰς Κωνσταντινούπολιν μετακόμισις τοῦ περιωνύμου ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἀγάλματος, τοῦ θαύματος ἐκείνου τῆς πλάστικῆς, ὅπερ ὁ Θεμιστίων

1. Ἐν τῇ Χαλκίδι καὶ ἐν τῇ Ν. Ἑλλάδι.

ένινεκ ακόμη ἔτη πρὸ τῆς εἰρημένης ἐποχῆς βε-
θκισί, ὅτι εἶδεν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.
Ἐπληρώθη τότε ἡ ἀπαγωγὴ, ἡ ἀπειληθεῖσα τῷ
ἀγάλματι τὸν πρῶτον ἤδη μετὰ Χριστὸν αἰῶνα,
ὅτε ὁ πικρῶρον Καλιγούλας ἐζήτησε νὰ τὴ με-
ταφέρῃ εἰς Ῥώμην καὶ θέσῃ τὴν ἰδίαν κεφαλὴν
ἀντὶ τῆς εὐκόμου κεφαλῆς τοῦ Διός. Φοβερὰ
τῆς θεότητος σημεῖα ἐκόλυσαν τότε τὴν ἀπε-
σταλμένον ἀπὸ τῆς βεθθλώσεως ἐκείνης: Τὸ πο-
λύτιμον ἔργον μετανέχθη εἰς τὴν πρωτεύουσαν
τοῦ Βυζαντίου, ἔνθα κατὰ τὴν ἀξιοπίστον τοῦ
Κεδρηνοῦ μαρτυρίαν ἐπὶ πολλὰ ἀκόμη ἔτη ἴ-
στατο ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Πικτρικίου Λαύσου
παρὰ τὴν μεσαίαν τῶν τριῶν τοῦ ἀνατολικοῦ ἄ-
στους μεγκλοπρεπῶν ὁδῶν, μεταξὺ τῆς ἀνατο-
λικῆς πλευρᾶς τῆς ἀγορᾶς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ
τοῦ διοικητηρίου. Καταστρεπτικὴ πυρκαϊὰ ἀπε-
τέρωσε τὸ ἀριστούργημα τῶν Ὀλυμπίων μετ'
ὀλοκλήρου τμήματος τῆς πόλεως.

Ἐνεκεν ὅμως τῆς ἀπαγωγῆς τοῦ ἀγάλματος
δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι διακόπη ἢ ἐπαυσε
καὶ ἡ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ λατρεία. Ἐκεῖ ὁ
Ζεὺς δὲν ἐλατρεύετο ἐν τῇ εἰκόνι· τὸ δὲ ἄγαλμα
αὐτοῦ ἦτο ἀπλοῦν ἀφιέρωμα, ὅπως καὶ τὸ τῆς
Ἀθηνᾶς ἐν τῷ Παρθενῶνι.

Δύο ἔτη μετὰ τοῦς τελευταίους Ὀλυμπια-
κούς ἀγῶνας ἐπῆλθεν ἡ εἰσβολὴ τῶν ὑπὸ τὸν
Ἀλαρίχον Γότθων εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἄν τὸ
ἄγαλμα ἔμεναν ἔτι εἰς τὴν θέσιν του, δὲν ἤθε-
λον φεισθῆ αὐτοῦ αἱ βέβηλοι χεῖρες τῶν βαρ-
βάρων, οἱ ὅποιοι κατεσκάνωσαν ἐγγύτατα τοῦ
Ναοῦ ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου τῆς Φυλόης, ὅθεν ἐξε-
διώχθησαν ὑπὸ τοῦ Στιλίκωνος. Δυσκόλως, ἔνε-
κεν ἑλλείψεως πηγῶν, δύναται νὰ ὀρισθῆ, πόσα
τότε ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς γλυπτι-
κῆς κατεστράφησαν. Ὁ Ἐρζβεργ (Herizberg)
δέχεται, ὅτι τότε ἤδη κατεστράφησαν ἅπαντα
τῶν Ὀλυμπίων αἱ οἰκοδομαί, ἐξαιρέσει ἴσως
μόνον τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Ἄλλ' ἂν
τις ἀναλογισθῆ, ὅτι τοῦ Ἀλαρίχου ἡ ἐπιδρομὴ
ἀπέβλεπε μᾶλλον εἰς ληστρικὴν λεηλασίαν ἢ εἰς
κατάκτησιν νέας πατρίδος, ὅτι εὐλίγον μόνον
χρόνον διετηρήθη αὕτη ἐν Ἡλιδί: καὶ ὅτι τέλους
ναοί, ὧν ἕκαστος κίων ἐζύγιζεν ἑκατοντάδας στα-
τήρων, δὲν συντρέθοντα διὰ τοῦ κονδύλου, οὐδὲ
θερίζονται διὰ τοῦ ξίφους, θέλει ἐνδοιᾶσαι νὰ
δεχθῆ καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν τὴν ἰσχυ-
ρισμὸν τοῦ σοφοῦ ἱστορικοῦ, καὶ ἂν μετ' αὐτοῦ
πρὸς στιγμὴν παρεδεχθῆ, ὅτι οἱ Ἀριανοὶ Βυ-
ζιγόθῃοι μετὰ μανίας ἐστράφησαν ἐπὶ τὴν συγ-
ματικὴν καταστροφὴν παντὸς Ἰχνου: τοῦ κλασ-
τικοῦ βίου· ἐνθ' μᾶλλον οὗτοι κατὰ τοῦ Ἑλλη-
νικοῦ καθολικισμοῦ ἢ κατὰ τοῦ ἀρχαίου δόγμα-
τος ἐπάλαιον.

Βέβαιον ὅπως δῆποτε εἶναι, ὅτι ὁ ναὸς τοῦ
Ὀλυμπίου Διός δὲν ἔπαθε κατὰ τὴν περιστα-
σιν ταύτην (395—397), διότι, ὡς πληροφορεῖ

ὁ σχολιαστὴς εἰς Λουκιανόν, ἐσώζετο οὗτος ἀ-
κόμη ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β'. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗ-
τος διὰ διατάξεώς του τῆς 43 Νοεμβρίου 426
ἐνετείλατο τὴν καταστροφὴν παντὸς ἐν τῇ Βυ-
ζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ σωζομένου τῆς ἀρχαίας
λατρείας ναοῦ, καὶ δι' αὐστηροτάτης τοῦ μέτρου
τούτου ἐκτελέσεως ἐπήνεγκε θανάσιμον τραῦμα
εἰς τὸν ἀρχαῖον βίον· ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἀνω
μνησθεῖσαν πληροφορίαν, «ἐκάη» ὁ ἐν Ὀλυμπίοις
ναὸς τοῦ Διός.

Ἄν τις λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ ναὸς κατὰ τὴ
πλείστον ἦν λίθινος, ἐκ ξύλου δ' ἐν αὐτῷ βε-
βαίως κλίμακες μόνον, δοκοὶ καὶ ἐσωτερικαὶ τῶν
τοιχῶν ἐπεנדύσεις, θέλει ἐξ ἀνάγκης δεχθῆ, ὅτι
καὶ εἰς ταύτην τὴν καταστροφὴν ἀντέσχον οἱ
τοιχοὶ καὶ κίονες αὐτοῦ, καίτοι ἔμεινεν οὗτος
ἤδη ἔρημος, ἄστεγος καὶ κηλιδωμένος ἐκ τοῦ
καπνοῦ. Αἱ γιγαντιαῖαι στῆλαι, ὧν ἕκαστη ἔ-
χει διάμετρον πλάτους μείζονος τῶν 2 μέτρων
καὶ κιονόκρανα, ἐφ' ὧν ἀνέτως χωροῦσι πέντε
ἄνδρες κατακεκλιμένοι, ἀδύνατον ἦτο διὰ χεῖρας
ἀνθρώπου νὰ καταρριφθῶσιν, ὅπως τὰς εὖρομεν
κατακειμένους ἐν γράμμῃ, τὴν μίαν παρὰ τὴν
ἄλλην, μετ' ἡν ὀγκώδη αὐτῶν κρηπίδα πρὸς τὰ
ἔξω ἐστραμμένην, δίκην φάλαγγος μαχητῶν
στοιχηδὸν πεσόντων. Μόνον ἔνθα κατὰ τὰς τέσ-
σαρας γωνίας τοῦ περιστελλίου δὲν ὑπῆρξεν κώ-
λυμα, ὅπως οἱ κίονες πίπτοντες κλίνωσι δεξιᾷ ἢ
ἀριστερᾷ, καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πρόσοψιν,
ἔνθα κατακρημνίσθησαν οὗτοι ἐπὶ τοὺς σκληροὺς
λίθους τῆς ὑψηλῆς θυμέλης, παρουσιάζει σύγχυ-
σιν τινα ἢ μεγαλοπρεπῆς τῆς καταστροφῆς εἰ-
κῶν. Αὐτὸς ὁ ἐνοσίχθων Ποσειδῶν καὶ οὐχὶ τα-
πεινότερός τις ἔσειε καὶ ἐνταῦθα τὴν κόμην ἐξ
ὀργῆς διὰ τὴν βεθθλώσιν τοῦ ὀδελφικοῦ ἱεροῦ,
ὅπως καὶ ἐν Νεμῆϊ, ἔνθα αἱ στῆλαι τοῦ ναοῦ
τοῦ Διός κατάκεινται παρὰ τὴν πλευρὰν τῆς
οἰκοδομῆς, δίκην κυλίνδρου νομισμάτων. Σει-
σμὸς φοβερὸς, σχεδὸν ἐπίκεντρος, κατέρριψεν, ὡς
φαίνεται, ἐν ἀκαρεῖ ὀλοκλήρον τὴν κολοσσιαίαν
λιθοδομήν. Ὀλίγα μόνον τεμάχια, διατηρηθέντα
κατὰ τὴν καταστροφὴν ἐκείνην, κεκλιμένα ἐν
ἰσορροπίᾳ, κατέπεσον βραδύτερον, ὡς ἀποδει-
κνύεται ἐκ τῆς περιστάσεως, ὅτι κατὰ τὰς ἀ-
νασκάρους εὐρέθησαν κείμενα ἐν βῆθει ἐ-
λάσσονι.

Εἰς ἀκριβεστερον προσδιορισμὸν τῆς χρονικῆς
περιόδου, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐπῆλθεν ἡ καταστροφὴ,
οὐσιωδῶς βοηθοῦσι τὰ κατὰ τὴν 19 Φεβρουα-
ρίου π. ε. ἀνορυθέντα νομίσματα. Ἐντὸς τοῦ
χου βυζαντινοῦ ὀνομασμένου ἐν μέρει ἐκ συν-
τριμμάτων τοῦ ναοῦ, εὐρέθη θησαυρὸς γιλιῶν
περίπου μικρῶν νομισμάτων ἐν ἀγγείῳ ἐξ ὀπτῆς
γῆς. Ἐπειδὴ ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν
Ἰουστινιανοῦ τοῦ Α', ἔπεται ὅτι ἡ καταστροφὴ ἐ-
πῆλθεν ἐντὸς τῆς μεταξὺ τῶν ἐτῶν 426 καὶ
570 μ. Χ. χρονικῆς περιόδου.

Αἱ ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης περὶ σφοδρῶν σει-
σμῶν εἰδήσεις δὲν εἶναι σπάνιαι. Ὁ διακεκριμέ-
νος Ἑλλήν λόγιος Σάθας ἐσχάτως συνέλεξε καὶ
ἐπιζήνησεν τὰς σχετικὰς πληροφορίας τῶν Βυ-
ζαντινῶν συγγραφέων Μκλαλᾶ, Κεδρηνοῦ, Σιγυ-
ρίου, Θεοφάνους, Ἐναγρίου, Λέοντος καὶ Προ-
κοπίου. Ἡ ἱστορία σημειοῖ ἕνα τῶν σφοδροτά-
των καὶ μεγίστων γεωγραφικῶν ἔκτασιν τῆς Ἀ-
νατολῆς προσβαλόντων σεισμῶν ὡς συμβάντα
τῆς 521 (κατ' ἄλλους 522) μ. Χ. Ἀπὸ τῆς
Ἠπειροῦ καὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Πέλοπος ἐξε-
τάθη οὗτος μέχρι τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἔνθα ἀνέ-
τηρε πόλεις ἀθηρᾶς, ὡς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν
Ἀμάζαρον. Ὁ μέγιστος ὅμως τῶν ἑλληνικῶν
σεισμῶν τῆς ἀνω σημειωθείσης περιόδου συνέβη
τῆ 7 ἢ 9 Ἰουλίου 551. Προσέβαλεν οὗτος κατὰ
τὰς σωζομένας εἰδήσεις τὴν Θεσσαλίαν, τὴν Συ-
ρίαν, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Συ-
ρίαν, τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν· με-
τέβαλεν ὀλοκλήρους πόλεις εἰς σωροὺς ἐρείπιων,
ὡς τὴν Ναύπκικτον καὶ τὰς Πάτρας, ἔνθα ἐφο-
βίσθησαν πλείονες τῶν 4,000 ἀνθρώπων. Ἡ Κό-
ρινθος, ἡ Χαιρώνεια καὶ ἡ Κορώνεια ἐρειπώθη-
ν, πλημμύραι καταστρεπτικαὶ ἐπῆλθον παρὰ
τὴν κρισταῖκον καὶ μαλιακὴν κόλπον· μέγα χάσμα
ὑπέσχετο, ἄγνωστον ποῦ, ὅπερ κατεβρόχθισεν
ἀριθμὸν μέγαν ἀνθρώπων, χάριν ἀγῶνων συνη-
θροισμένων.

Μένει ἐπομένως ἀμφίβολον, ἂν ὁ σεισμὸς τοῦ
522 ἢ ὁ τοῦ 551 ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν ἐν
Ὀλυμπίᾳ, ἢ ἂν ἀμφότεροι οὗτοι, ὅπερ ἴσως καὶ
τὸ πιθανώτερον, συνετέλεσαν. Ὅτι τμήματα τοῦ
ναοῦ κατέπεσον βραδύτερον ἄλλων, ἀποδεικνύε-
ται ἐκ τοῦ ὅτι ταῦτα ἀνευρίσκονται εἰς διά-
φορον βάθος, ἐνίοτε δὲ καὶ λεπτὸν στρώμα γῆς
παρεμπίπτει. Δεχόμενοι ἐπομένως, ὅτι ἡ κατά-
πτωσις τῶν ὄροσῶν ἐπῆλθεν ἐκ τοῦ σεισμοῦ τοῦ
521 ἢ 522, ἀποδίδομεν τὴν κυρίαν καταστρο-
φὴν εἰς τὸν σεισμὸν τοῦ 551, συνεπαγαγόντα
τὴν ἀκκριαίαν τοῦ ὄλου ναοῦ κατακρημνισιν
καὶ συγχρόνως ἀνατρέψαντα πᾶν ὅ,τι ἀκόμη ἐξ
ἀρχαίων οἰκοδομῶν ἐσώζετο ἔρηιον.

Φρικώδους μεγαλοπρεπείας θέαμα ὑπῆρξε βε-
βαίως τὸ τῶν ἀνατραπέντων Ὀλυμπίων. Ἡ ἐ-
πεικὴς τοῦ χρόνου χεῖρ ἐκάλυψεν αὐτὸ διὰ σρω-
ματος ἐκχώματος ἀπαλοῦ, ἐφ' οὗ ἠπλώθη πέπλος
χλωροῦ τάπητος φυτῶν.

ΟΙ ΦΟΙΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΡΠΟΙ ΑΥΤΩΝ

Ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων αἱ βάλανοι τῶν
φοινίκων (κοινῶς κουριμάδες) εἶναι ἡ κυρία τροφή
τῶν νομάδων τῆς Ἀραβικῆς ἐρήμου. Διὰ τὰ βα-
λάνων φοινίκων καὶ κύκθος ὕδατος ἀποτελοῦσι
τὴν τροφήν ἑκατομμυρίων ἀνθρωπίνων πλασμά-
των, ἐν τε τῇ Ἀραβίᾳ καὶ τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ.
Ἐθνολόγοι τινὲς ἀπέδοσαν εἰς τὴν ἐλιγαρκῆ

ταύτην δίαιταν, κατὰ μέγα μέρος, τὰ προτερή-
ματα τοῦ λαοῦ τοῦ εἰς ταύτην ἀρκουμένου. Ὁ
διάσημος Buckles ἀποδίδει εἰς τὴν ὑπὸ τῶν
Ἰνδῶν ἀκατάπαυστον κατανάλωσιν ὀρύζης τὴν
τάσιν αὐτῶν πρὸς τὸ θαυμάσιον, τὴν ἀδράνειαν
τοῦ πνεύματος των, καὶ τὴν ἀποστροφὴν πρὸς
τὴν ζωὴν, τὴν τοσοῦτω φανεράν ἐν τῷ ἔθνει
τούτῳ, καὶ πιστεύει, ὅτι ἡ κρᾶσις τῶν Ἀράβων
εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀποκλειστικῆς φυτικῆς
διαίτης των. Παρατηρεῖ δ' ὅτι ἡ ὄρυζα περιέχει
μεγάλην ποσότητα ἀμύλου, περὶ τὰ 83—85
ἐπὶ τοῖς ἑκατόν. Κατ' αὐτὸν καὶ ὁ καρπὸς τῶν
φοινίκων περιέχει ἀπολύτως τὰς αὐτὰς τῆ ὀρύζης
θρεπτικὰς οὐσίας, μετὰ μόνως τῆς διαφοράς, ὅτι
ἐν αὐτοῖς τὸ ἄμυλον ἀντικαθίσταται ὑπὸ σκν-
χάρους. Ἐπομένως ἂν καὶ διατηρῆται ἡ ζωὴ
διὰ τοιαύτης τροφῆς, ἡ πείνα ὅμως δὲν κορέννυ-
ται δι' αὐτῆς· καὶ ἡ πείνα, ὡς καὶ πᾶσι αἱ ἔλ-
λαι ἀνάγκαι τοῦ βίου μας, ἂν ἐν μέρει μόνον
πληρωθῶσι μὲν ἐπηρεάζουσι τὴν φαντασίαν.
Τὸ φυσιολογικὸν τοῦτο φαινόμενον, λέγει ὁ Pes-
chel, εἶναι ἡ αἰτία τῶν αὐστηρῶν νηστειῶν, ἃς
ἐπιτάττουσιν ὄλοι αἱ θρησκείαι, καίτοι τοσοῦ-
τον διαφέρουσαι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἃς ἐπιβάλλου-
σιν εἰς ἑαυτοὺς οἱ χαμάμιδες (ἱερεῖς, μάγοι) εἰς
πάντα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὅταν θέλωσι νὰ συγ-
κοινωνῶσι μετὰ τῶν ἀόρατων δυνάμεων. Οὐχ
ἤττον ὁ Buckles καὶ ὁ Peschel δὲν συμφωνοῦσι
περὶ τῆς ἐπηρείας, ἣν ἡ δίαιτα, ἔχουσα ὡς μό-
νην βᾶσιν αὐτῆς τοὺς καρποὺς τῶν φοινίκων ἢ
τὰς βάλανους αὐτῶν, δύναται νὰ ἐξασκῆ ἐπὶ
ἔθνους.

Ὁ Peschel παρατηρεῖ ὅτι ἀναμφιβόλως οὐ-
δεὶς δύναται νὰ διακριθεῖ τὴν τελομένην
ἀντιδρασίαν εἰς τὰς διανοητικὰς δυνάμεις τῶν ἀν-
θρώπων ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς κατὰ τὴν τροφήν
διαίτης των· ὅπως δῆποτε, προστίθουσιν, ἡ κρᾶ-
σις μεταβάλλεται ἀλλασσομένων τῶν τροφίμων,
ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη δὲν κατόρθωσεν ἔτι νὰ προσ-
διορίσῃ ἀπολύτως τὰ διαρκῆ ἀποτελέσματα
καθημερινῆς τροφῆς, τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον
ὁ στόμαχος μας λίαν εὐκόλως ἐξοικειοῦται πρὸς
τὰ διάφορα φαγητὰ, ἅτινα πέπτει· εἰς τοιοῦτον
μάλιστα βαθμὸν ἐξοικειοῦται, ὥστε, ναρκωτικὰ
συχνάκις λαμβανόμενα ἀποβάλλουσι τέλος τὴν
ιδιότητα αὐτῶν. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς λέγει ὅτι
ἡ ἀπὸ βάλανων φοινίκων δίαιτα παράγει φυλὰς
ἀνεξαρτήτους καὶ πολεμικὰς, ὧν ὁ χαρακτήρ αὐ-
τόθως ὁμοιάζει πρὸς τὸν τῶν Ἰνδῶν παρ' οἷς ἡ
ὄρυζα εἶναι ἀποκλειστικὴ τροφή.

Ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ παραδεχθῆ εἴτε τὴν
γνώμην τοῦ Buckles εἴτε τὴν τοῦ Peschel. Δύ-
ναται τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι ἡ ἐπήρεια τῶν βάλανων
τῶν φοινίκων εἶναι βεβαίως τὰ μάλιστα ὠφέλι-
μος, ὡς ἐκ τῆς πληθῆος τῶν ἐξ αὐτῶν ζώντων
ἀνθρώπων. Κατὰ τὴν παράδοσιν, οἱ Ἀσσύριοι ἐ-
κάρητον, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπερμνήσῃ τις

τὴν ἀξίαν τοῦ φοίνικος, καθότι εἶχον εὖρει τριακοσίας ἐξήκοντα διαφόρους ἐφαρμογὰς, εἰς αἷς ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ φύλλα, τὸν καρπὸν, τὸν χυμὸν, τὴ ξύλον τοῦ φοίνικος. Ἡ μωαμεθανικὴ θρησκεία ἐξῆκε τὸ δένδρον τοῦτο ὡς ἔμβλημα τῆς εὐθύτητος τοῦ χαρκατῆρος, καὶ προστίθεισιν, ὅτι ἐκ θαύματος ἐγεννήθη ἀκμαῖον κατὰ διαταγὴν τοῦ προφήτου. Οἱ κλάδοι τοῦ φοίνικος ἐκλαμβάνονται ὡς σύμβολον χαρᾶς ἐν ταῖς χριστιανικαῖς τελεταῖς, καὶ ἐν Παλαιστίνῃ τὰ ὀνόματα τῶν φοινίκων ἀποτελοῦσι μέγα μέρος τῆς ὀνοματολογίας τῶν πόλεων. Βηθανία σημαίνει οἶκον ἐκ φοινίκων. Ἡ ἀρχαία Παλμύρα ἦτο ἡ πόλις τῶν φοινίκων, καὶ ἡ Ταμάρ, γυνὴ ἣν ἀναφέρει ἡ Γραφή, ἔφερον ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ ὄνομα, ὅπερ ἐσήμαινε τὸν φοίνικα. Μεταξὺ τῆς βορείου παραλίας τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς μεγάλης ἐρήμου Σαχάρας εὕρεσκειται τὸ Βισλεδουλεριδ, χώρα μεγάλης ἐκτάσεως, κληθεῖσα χώρα τῶν φοινίκων, ὡς ἀφθόνως παράγουσα τὴν ὀπώραν αὐτήν.

Ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἡ βάλανος τοῦ φοίνικος ὡς ἀντικείμενον τροφῆς συγκαταλέγεται μετὰ τῶν δαμασκηνῶν, σύκων καὶ δρυφοινίκων καὶ ἀποτελεῖ τροφὴν πολυτελεῆ. Κομίζεται δὲ εἰς τὴν ἀγορὰν εἰς μεγάλας ποσότητας ἐντὸς καλῶθων ἐκ ξηρῶν φύλλων φοινίκων, ἀκόμψως πεπλεγμένων. Αἱ συλλεγεῖσθαι βάλανοι, ὅταν εἰναι ὠριμοὶ καὶ μαλακοὶ, ἐμβάλλονται ἐντὸς καλῶθων καὶ συμπιέζονται, οὕτως ὡς ν' ἀποτελέσωσι σχεδὸν ζύμην, ἣτις δὲν εἶναι πάντοτε ἀκρις καθαρότητος. Ἡ φυσικὴ τῶν δὲ σάκχαρις συντελεῖ εἰς τὴν δικτήρησιν αὐτῶν ἄλλ' ὅταν ἐπὶ πολὺ διατηρηθῶσι γίνονται ξηροὶ καὶ σκληροί. Οὕτω καθίστανται ἀκατάλληλοι πρὸς βρώσιν οὐχ ἦττον μαλασσόμενοι ἐκ δευτέρου πωλοῦνται εἰς ἐμπόρους τινὰς, εἰ καὶ, ὡς εἰκὸς, ἀπώλεσαν τὸ πλεῖστον τοῦ ἀρώματός των. Οἱ ἔμποροι οὗτοι μεταπωλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὰς ὁδοὺς. Αἱ βάλανοι ἐν εἶδει ζύμης δὲν ἀρέσκουσιν εἰς τοὺς φίλους τῶν φοινίκων καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ οὐδόλως θὰ ἠύχαριστοῦμεθα βλέποντες τοὺς ξηροὺς καὶ ἀνουσίους πλακοῦντας ἐκ βάλανων, οἵτινες πληροῦσι τὰ προκόλπια τῶν Ἀράβων.

Ὁ παράγων τὰς ἐδωδίμους ταύτας βάλανους φοινίξ καλεῖται ἐπισημονικῶς *Φοινίξ ὁ δακτυλογράφος*, καὶ εἶναι τὸ κυριώτερον εἶδος 12 ἄλλων φυτῶν ὁμοίων ἀπαρτιζόντων τὸ γένος *Φοινίξ*. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο καὶ μεγαλοπρεπὴ θένον ἔχον δένδρον ἐνίοτε φθάνει εἰς ὕψος 80 ποδῶν (27 μέτρων) καὶ φέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς κομψὴν φυλλώδη σκιαδὰ εἶναι δηλ. ἀρόφυλλον. Ὁ κορυμὸς αὐτοῦ εἶναι ἄκλων, λίαν τραχὺς καὶ ἀκανθώδης· οἱ βότρυες τῶν ἀνθέων ἐκφύονται ἐν μέσῳ τῆς φυλλώδους σκιαδος, περιέχουσι δὲ πλῆθος δισίων ἀνθέων ἑματρήθησαν ὑπὲρ τὰς 11, 000 ἀνθέων ἐπὶ τοῦ ἄρσενος φοίνικος. Ἐπειδὴ

δὲ τὰ ἄνθη ταῦτα εἶναι δίσικα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιπασθῇ ἡ γύρις τῶν ἀρσένων ἀνθέων ἐπὶ τῶν θηλέων, ἐν ἐπιζητῆται ἄφθονος καρποφορίας πρὸς τοῦτο ἐντέμνονται τὰ ἄρσενα ἄνθη ἅμα ὠριμάσῃ ἡ γύρις. Ὁ φοινίξ παράγει ὀπώρας ἀπὸ τοῦ ἔκτου μέχρι τοῦ δεκάτου ἔτους· μετὰ τοῦτο δὲ δύναται νὰ μείνῃ ὑπὲρ τὰ διακόσια ἔτη ἄγονος.

Ἐν Κεϋλάνῃ αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων εἶναι ἀφθονώτατοι, καθότι ἐν μόνον δένδρον παράγει καρπὸς ἀπὸ ἐνὸς μέχρι τεσσαρῶν κανταρίων βάρους (ἀπὸ 50 μέχρις 60 χιλιογράμμων). Τὸ μέγεθος καὶ ἡ ποιότης τῶν φοινίκων διαφέρεισι τοσοῦτον, ὅστε ἐν τοῖς δάσεσι τῆς Σαχάρας εὕρηται 46 διάφορα εἶδη τῶν ὀπωρῶν αὐτῶν. Ὁ φοινίξ καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ ποικίλας παρέχουσιν ὠφελείας. Ὁ κορυμὸς παρέχει ἄμυλον καὶ σάκχαρον δευτέρως ποιότητος. Ἐξ αὐτοῦ κατασκευάζονται οἰαίαι, λέμβοι, φραγμαῖοι, κούσιμος ὕλη κτλ. Τὰ φύλλα του χρησιμεύουσιν ὡς ἀλεξήλια, ἀλεξιθρόγια, κέραμοι, κάλαθοι, ψίλθοι, ψήκτρα κτλ. ἐνὶ λόγῳ χρησιμεύουσιν εἰς κατασκευὴν ἀπειρῶν πληθῶς σκευῶν. Εἰς τὴν βᾶσιν αὐτῶν ὑπάρχουσιν ἴνες, ἐξ ὧν κατασκευάζονται χονδρὰ βράμματα (σπάγγος) δι' ὧν πλέκονται ὑφάσματα. Ἐάν ἐντυμθῇ τὸ κέντρον τοῦ φύλλου ἐξέρχεται χυμὸς παχύς, ὁμοίος πρὸς τὸ μέλι, ὅστις διὰ ζυμώσεως μετατρέπεται εἰς οἶνον, κελούμενον ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν toddy, ὑπὸ δὲ τοῦ Ἡροδότου *φοινικῆος οἶνος*. Κατασκευάζεται ἐξ αὐτοῦ καὶ ὄξος, τὸ ἀπὸ τῶν φοινίκων ὄξος τῶν ἀρχαίων, ὅπερ καὶ δι' ἀρτιφύσεως μεταβάλλεται εἰς σάκχαριν. Οἱ φυλλοφόροι ὀφθαλμοὶ μαγειρευόμενοι ἔχουσι γεύσιν ἀσπαράγγων ὅσον δ' ἀφορᾷ αὐτάς τὰς ἰδίας βάλανους τῶν φοινίκων, ὅσκι δὲν φραγθῶσι πρόσφατοι, ξηραίνονται, εἶτα τρίβονται ἐν εἶδι ἀλεύρου καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς κατασκευὴν ἄρτου. [Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ]. A. N. M.

Εἰς χεῖρας τῶν κληρονόμων τοῦ Κώστα Βότσαρη διατηροῦνται, μετὰ τῆς σφαίρας ἣτις ἔκαψε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ Μάρκου Βότσαρη, καὶ δύο ἐπιστολαὶ τοῦτου ἐκ Μεσολογγίου, τῶν ὁποίων ἡ δευτέρα ἰδίως εἶνε μία τῶν ὠραιστέρων ἀναμνήσεων τοῦ ἥρωος τῆς νείας Ἑλλάδος. Δημοσιεύομεν ἑμφοτέραις ἐνταῦθα. Εἰς τὴν γραμμῆναι διὰ χεῖρός τοῦ Βασιλείου Γούδα, τὸν ὁποῖον ὁ Μάρκος εἶχε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ ὡς γραμματικόν, καὶ φέρουσι τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφήν τοῦ Μάρκου. Ἡ τελευταία φέρει ἐπὶ τῆς ἰδιογράφου τούτου προσθήκην. Ἀποστέλλονται δὲ πρὸς τὴν θείαν του Μαρίαν ἣτις εὐχμαλωτισθεῖσα καὶ πολλὰ ὑποστῆσα κατὰ τὸν βίον δεινὰ, ἔλαβε τὸ καλοηγηρικὸν σχῆμα, μετονομασθεῖσα Μακαρία, ἔζη μετὰ τοῦ Κώστα Βότσαρη καὶ ἀπέθωσεν ἐν Ἀθήναις τῷ 1863. Αἱ ἐπιστολαὶ διεσπένονται εἰς Ἀγκῶνα τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἡ οἰκογένεια τοῦ Μάρκου εἶχε καταφύγει μετὰ τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτῆς· ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς θείας αὐτοῦ Μαρίας.

Ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς γραφῆς καὶ ἐκ τῆς ὀρθογραφίας φαίνεται ὅτι ὁ Β. Γούδας κάτοχος ὀπισθοῦ τῆς γραμματικῆς, ἀλλὰ θεοδότης ἔγραψεν ὅπως ὁ Μάρκος ὑπαγόρευε. Εἰς τὴν δευτέραν ἐπιστολὴν ὁ γραμματικὸς φαίνεται ἦτον δεσμευμένος ἐκ τῆς φράσεως τοῦ ὑπαγερούμενου

ἑμφοτέραις τὰς ἐπιστολάς ἐτηρήσαμεν τὴν ὀρθογραφίαν τῶν πρωτοτύπων. Σ. τ. Δ.

ΛΥΘ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΒΟΤΣΑΡΗ

Αἱ

Τῆς τιμῆς κυρὰ μάρκος, θεῖας τοῦ μάρκου προσκυνητῶς Εἰς Ἀγκῶνα.

Τιμῆ κυρὰ θεῖα μου μάρκο προσκυνῶ. Ἐλαθε τὸ γραμματικόν σου ἐχάρικα τὴν ὑγίαν σας καὶ τὰ γραφόμενα ἐκατάλαθα. Ἴδου λοιπὸν ὅπου γράφω καὶ τοῦ πνιερωτάτου δεσπότη καὶ κυρίου Ἰωάννη Μελά νὰ μὴν σὰς κοποῦν τὰ ἐξῶτα καὶ ἐγὼ εἶμαι ἔτοιμος νὰ τὰ ἀποκριθῶ. νὰ σὰς γράψω εἰς πλάτος διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πατρίδος δὲν εἶναι χρεῖα, ἐπειδὴ καὶ γράφω τοῦ πανιερωτάτου καὶ ὁ κύριος μελάς θέλει σὰς τὰ εἰπῆ ὅμως σὰς γράφω διὰ νὰ ἐθγήτε ἀπὸ κάθε ὑποψίαν ὅτι ὁ κοστας με τοὺς ἐπιλοίπους σουλιότας μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Σουλίου ἐπέρασαν εἰς κεφαλονιά καὶ ἐκεῖ εὕρεσκειται, καὶ μάλιστα τοῦ ἔγραψα ὅπου νὰ κάμῃ κάθε τρόπον νὰ ἀπεράσῃ με ὅλην τὴν φαμίλιαν τοῦ καπετάν λιόλιου καὶ με τὸν θανάσι διὰ αὐτοῦ, ὅτι εἰς τὴν στηρίαν ἐδῶ δὲν εἶναι τρόπος νὰ τοὺς ἀφήσουν νὰ ἐβγοῦν. Σοῦ ἔχω γράψαι καὶ ἄλλαις φραzaῖς πλὴν ὡς φαίνεται δὲν τάχετε λάβει καθὼς καὶ τὰ ἰδικά σας γράμματα ὅπου κάνουν ἀπὸ δύο τρεῖς μῆνες καὶ ὕστερα τὰ λαμβάνω. ὁ νοῦτζος σὰς προσκυνᾷ καὶ καλὰ εἶναι, αὐτὰ ὅπου μοῦ ἐγράψατε τὰ ἔλαθα ἀπὸ τὸν καρποκόρη καὶ τὰ γράμματά σας νὰ μὴ μοῦ λείψουν τὰ παιδιὰ νὰ μὴν ἀποκοποῦν ἀπὸ τὸ σχολεῖον ἀπὸ ἐδῶ διὰ ἐμένα κανένα σιουμπέκι νὰ μὴν ἔχετε ὅλους τοὺς ἰδικούς μας μεγάλους καὶ μικροὺς τοὺς ἀσπάζομαι καὶ μένω. 1822 νοεμβρίου 4. μισολόγιον.

Ὁ υἱός σου ΜΑΡΚΟ ΜΠΟΤΣΑΡΗ.

Ἐγὼ ὁ Βασίλειος Γούδας ταπεινῶς σας προσκυνῶ κυρὰ μάρκο δα ὅπου ἔκαταγράψω τοῦ κυρίου ἰωάννου μελά διὰ τὰ σαράντα τάλαρα ὅπου νὰ σὰς τὰ δώσῃ ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ γένω τοῦρος νὰ προσκυνῆσω διὰ νὰ πιάσω τὸν γιάννη φίλη νὰ μοῦ τὰ δώσῃ καθὼς γράφετε ὅτι ὁ γιάννη φίλιος ἐτούρικεψεν.

Β²

Τῇ σεβαστῇ μοι θεῖῃ κυρῇ Μαρίᾳ Μπότσαρη. Κυρία Θεῖα σὲ προσκυνῶ περιχαρῶς ἐδέχθην τὸ ποθητὸν μοι γράμμα 1. Ἰγνατίου. 2. Ὁ Αἰόλιος εἶχε σύζυγον τὴν ἀδελφὴν τοῦ Μάρκου καὶ Κώστα. 3. Νουῖα.

σου, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐχάρην μαθὼν διὰ τὴν ἀγαθὴν ὑγίαν σας, καὶ γὰρ ὑγειαίνω. Με μεγάλην μου ἀπορίαν εἶδον νὰ μοῦ γράφης ὅτι δὲν ἔλαβες κανένα γράμμα μου, ἐν ᾧ σὰς ἔστειλα τρία τέσσαρα καὶ κατ' εὐθείαν καὶ διὰ μέσου Κορρῶν τὴν ἄλωσιν τῆς πατρίδος μας πρὸ καιροῦ στοχάζομαι τὴν ἐμάθετε· ἐγὼ ἐπειδὴ καὶ ἔλλειψα ἀπὸ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς πατρίδος μας, ἡ τύχη με ἔφερε καὶ ἀπεκλείσθην εἰς τὸ μεσολόγιον, καὶ ἐπολιορκίσθημεν ἐβδομηντα πέντε ἡμέραις, πολεμούμενοι με μεγάλην ὀρμὴν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, εἰς αὐτὸ τὸ διάστημα ἔκαμον καὶ ἕνα γιουρῶσι πλὴν δὲν ἐκατόρθωσαν τίποτε· ἐσκοτώθησαν ἕως τετρακόσιοι καὶ ἐτράπησαν εἰς τὰ ὀπίσω· μετὰ αὐτὴν ἡμέρας ἔπειτα ἀπὸ τὸ γιουρῶσι, ἀίφηνδῶς τοὺς ἐνέπεσε πανικῶς φόβος καὶ διὰ νυκτὸς ἐφυγαν, ἀφίοντες τὰ κανόνια, τζιουμπιχανέδες, τζαπήρια, καὶ ὅλα τὰ πράγματα τους καὶ ἐστάθησαν εἰς Βραχώρι, ἐκεῖ ἔμειναν τριάντα σχεδὸν ἡμέρας ἀποκλεισμένοι ἀπὸ τὸν Ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὰ ἐδικά μας ἀσκήρια πέριξ, ἔκαμον πολλοὺς ἀκροβουλισμοὺς καὶ ἐσκοτώθησαν ἀριστοί, καὶ τέλος πάντων με κινιῶδη ἀπόρσιον ἀπέρασαν τὸν ποταμὸν, ὅπου ἐπνίγησαν περίπου διακόσιοι, καὶ δίχως νὰ σταθοῦν πουθενὰ ἐτραβίχθησαν εἰς Βόνιτζαν, πλὴν καὶ ἐκεῖ δὲν θὰ σταθοῦν. Ὁ χαμὸς τους εἰς ὅλην τὴν ἐστρατείαν ταύτην ἔγινεν ἀπὸ χιλιάδες τρεῖς καὶ ἐπέκεινα, μέχρι τοῦδε ἡ θεῖα χάρις μᾶς ἐβοήθησεν, οὕτως καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄμποτε· τὸ μνηστικὸν ὅπου σὰς ἐμβάζει ὁ μητροπολίτης Ἰγνάτιος σὰς ἀρκεῖ λοιπὸν σταθῆτε ἐν ἡσυχίᾳ νὰ ἰδῶμεν ἀκόμη κανένα δῶμα μὴνας· καὶ κατὰ τὴν ὁδηγίαν τοῦ καιροῦ, τότε σὰς γράφω καὶ βγένετε. Ὅθεν δὲ ὑγειαίνετε.

Τῇ 11 Φεβρουαρίου 1823. μεσολόγιον (ἰδιόχειρον) ο υἱός σας ΜΑΡΚΟ ΜΠΟΤΣΑΡΗ.

Ὁ καπεταν νοτις λόλιος καὶ θανασις καὶ εἰ δέσπο καὶ ὁ νικολάκις καὶ διμιτريس εἶνε εἰς κορρὸς καὶ εἶνε καλὰ καὶ τους ἔγραψα διὰ νὰ ἐλθοῦν ἐδῶ ἀφίοντας μονον τὴν δεσπο εἰς κορρὸς.

(Ἰδιόχειρον τοῦ Μάρκου) (Ἰδιόχειρον τοῦ Νουῖου). Κε ἐγο νουτζος σας προσκυνῶ κεγερεψα ἀπὸ το λαθομα κε τορα σαν θελη ο θεος κετα . . . (κεκομμένον ἐκ τῆς σφραγίδος).

Ο ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΤΕΛΛ

πρῶτον μουσικόν. Πάντες εἰξεύρουσι τὴν ἱστορίαν τοῦ Γουλιέλμου 1. Ἐφρισκόμενος μετὰ τῆς λοιπῆς οἰκογενείας τοῦ Βίτσοῦ ὡς ἄμφορ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀλλ-Πασᾶ. 2. Ἀδελφὴ τοῦ Μάρκου.

Τέλλ, οὗ ἡ ἡρωϊκὴ ἔρρησις πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν διαταγῶν τῶν δεσποτῶν τῆς Ἑλβετίας ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀφορμὴ ἐπαναστατικοῦ κινήματος, δι' οὗ ἡ πατρίς του ἀνεκτίχαστο τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς (1307 μ. Χ.). Πολλῶ πρὶν ἢ ὁ μέγας Γερμανὸς ποιητὴς Σχίλλερ δραματοποιήσῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην ἦταν δημοτικώταται αἱ διηγήσεις περὶ τοῦ ὠμοῦ τυράννου Γέσσλερ, περὶ τοῦ πύλου αὐτοῦ πρὸ τοῦ ὁποῦ ὄφειλον ν' ἀποκαλύπτωνται οἱ διαθῆται καὶ περὶ τῆς ὑπερηφάνου παρακοῆς τοῦ φιλελευθεροῦ ἄριστου. Καίτοι δὲ τὸ ἐπεισῶδιον τοῦ μῆλου, ὑπερ τεθὲν ἐπὶ τῆς κερκλῆς τοῦ τέκνου του διατάχθη νὰ τοξεύσῃ ὁ Τέλλ ἐφάνετο ὅπως δὴ ποτε πλησιάζον μᾶλλον πρὸς τὸν μῦθον παρὰ τὴν ἱστορίαν, ὅμως ἄπασαι αἱ διηγήσεις αὗται μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν των ἐθεωροῦντο αὐθεντικαί, καὶ περιελαμβάνοντο ἕως ἐσχάτων ἐν ταῖς ἱστορίαις τῆς Ἑλβετίας.

Τὴ γεγονόσ εἰς τὸ ἀφίλει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἡ ἑλβετικὴ δὴμόκρατος πολιτεία ἱκανοὶ ὑπεστήριζον μέχρι τοῦδε ὅτι παρεμορφώθη, ἀναμιχθὲν ἐνωρὶς μετὰ μῦθον καὶ συγχισθὲν μετὰ διαφόρων τοπικῶν παραδόσεων. Πᾶσαν δὲ περὶ τῆς γνώμης ταύτης ἀμφιβολίαν αἶρει νομίζομεν τὸ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος 1877 ἐν "Αἰλθρον ἐκδοθὲν σύγγραμμα τοῦ Ἑλβετοῦ καθηγητοῦ Ε. Α. Ρόχολτς (Rocholtz) ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: *Ὁ Τέλλ καὶ ὁ Γέσσλερ ἐν τῷ μύθῳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ*, οὗ συμπλήρωμα δύναται νὰ θεωρηθῇ ἕτερον ἔργον τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως περὶ τοῦ Γέσσλερ, πρὸ τινος μόλις δημοσιευθὲν.

Ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ ἀποδείκνυται πειστικώτατα ὅτι ὁ Τέλλ εἶναι μυθικὸς ἦρωσ, κοινὸς εἰς πολλοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης. Εἰς Ἑλβετίαν ὅμως ἰδίως φαίνεται ὅτι ὁ περὶ τούτου μῦθος μεταπέγη ἐν Σκανδιναβίαις. Ἀνάγκη δὲ καὶ ὁ μῦθος οὗτος εἰς τοὺς ἠλιακοὺς, ὁ δὲ Τέλλ, ἀντὶ ἦρωσ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπερασπίζοντος, ἀνακτάται τὴν ἀρχικὴν καὶ ἀληθῆ αὐτοῦ σημασίαν εἶναι πρωτοποποιήσις τοῦ ἡλίου, εἶδος τοξότου Ἀπόλλωνος τῶν βορείων λαῶν. Ὁ μῦθος περὶ τοῦ μῆλου ὑπερ κατὰ τὴν τυραννικὴν διατάχην ἐτόξευσεν ἐπὶ τῆς κερκλῆς τοῦ ἰδίου παιδὸς, ὅστις δύναται δικαίως νὰ ταχθῇ μετὰ τῶν ὀρακτικῶν δραματικῶν θέσεων ἐξ ὧσων ἡ φαντασία τοῦ λαοῦ ἐπενόησεν, ὁ μῦθος οὗτος ἀνευρίσκεται παρ' ὅλοις σχεδὸν τοῖς λαοῖς τοῦ κόσμου, ἀντικαθισταμένου μόλις ἐνίστη τοῦ μῆλου διὰ κάρου, ἢ δακτυλοῦ ἢ νομίσματος.

Ἀλλὰ πῶς ὁ ἑλβετικὸς λαὸς συνεχώνησε τὸν μῦθον ταῦτον μεθ' ἑνὸς τῶν σπουδαιωτάτων συμβάντων τῆς ἱστορίας αὐτοῦ; Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ζῆνα μνημονεύοντος συγγράμματος ἐξηγεῖ τὸ ζήτημα τοῦτο διὰ τινος ἐγχωρίου παραδόσεως. Ἐν τινι χωρίῳ τῆς Ἑλβετίας ὑπάρχει παρακλήσιον, τῶν προῶν Τέλλ ἐπινομαζόμενον. Εἰσὶ δὲ οἱ τρεῖς

Τέλλ ἦρωσ πατριοί, περὶ ὧν ὁ λαὸς πιστεύει ὅτι κοιμῶνται ὑπὸν αἰώνιον, καὶ ἐξυπνώσιν ὁσάκις ἡ Ἑλβετία διατρέχει κίνδυνον μέγαν, ὅπως σώσωσιν αὐτήν. Ὁμοίως παραδόσεις ἔχουσιν ἅπαντες σχεδὸν οἱ λαοί, καὶ ὁ ἡμέτερος ἔτι, ὅστις πιστεύει ὅτι εἰς ἀπόκρυφόν τι τῆς ἁγίας Σοφίας ὑπόγειον εὐρίσκεται ὁ μαρμαρωμένος βασιλεὺς, ὁ τελευταῖος τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων, ὅστις ὅταν σημάνῃ ἡ ὥρα θὰ ἐξυπνήσῃ ὅπως διώξῃ τοὺς ἀπίστους μέχρι τῆς Κόκκινης Μηλιᾶς καὶ ἀποδώσῃ εἰς τὸ ἑλληνικὸν κράτος τὴν προτέραν αὐτοῦ λαμπρότητα. Ἐνεκα λοιπὸν τῆς παραδόσεως ταύτης, ὁσάκις συνέβαιεν ἐπαναστάσις τις τοῦ λαοῦ, οἱ ἐπαναστάται ἀδελφοποιοῦμενοι ἐτίθεντο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν τριῶν Τέλλ, ἢ ἀπλῶς ἐπινομαζόντο ἅπαντες Τέλλ. Τοιαύτας ἐπαναστάσεις ἀναφέρει ἱκανῶς ἡ ἱστορία τῆς Ἑλβετίας, δι' ἣ οὐδόλως ἀπίθανον ὅτι ἡ σημαντικωτάτη τούτων ἀπεδόθη κατόπιν εἰς ἕνα μόνον ἦρωα. Ὁ ἦρωσ οὗτος δὲν εἶναι πλέον Τέλλ, ἡ προσωποποιήσις τοῦ ἡλίου εἶναι ἡ προσωποποιήσις τοῦ λαοῦ. Οὕτως ἡ Ἑλβετία οὐδὲν ἀπόλλυται, καταδειχθέντος τοῦ ἀνυπάρκτου τοῦ πρωτίστου αὐτῆς ἦρωσ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Τέλλ, διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ ἀνδρείας ἐκδιώκοντος τοὺς τυράννους τῆς πατρίδος του, ἡ ἱστορία ἀναβιβάζει νῦν τὸν λαὸν ἀνακτώντα μόνον ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν ἰδίαν ἐλευθερίαν.

Ἐν Μονάχῳ.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Τὰ παράσημα ἀπονέμονται ἐν Ἑλλάδι μετὰ τσαυτῆς σπατάλης, ὥστε ἀπόλεσαν σχεδὸν πᾶσαν ἀξίαν. Ἴνα μάθῃ τις τὸν λόγον τῆς τοιαύτης τοῦ φέροντος παράσημον διακρίσεως, πολλάκις πρέπει νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν τὸν ἴδιον. Περὶ τούτου οὐδαμῶς ὁ Ἕλληνας ἀπατάται, ὡς δὲν ἀπατάται καὶ τὸ μικρὸν παιδίον, καλῶς ἐπιστάμενον ὅτι τὸ κήριον ἀγαλμάτιόν του ὑπάρχει κενὸν καὶ εὐθραυστον καὶ ἐν τούτοις ἐν τῷ παρασήμῳ τούτῳ ἐγκείται τὸ καθήκον καὶ ἡ εὐφροσύνη τῆς καρδίας του.

Σὺν τῇ μακταιοφροσύνῃ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδείξεων ἐπιπολάζει ἐν Ἑλλάδι καὶ ψευδὴς τις ὑπερηφάνεια περὶ κοινωνικῆς θέσεως.

Ἡ πρόληψις, οὕτως εἰπεῖν, αὕτη, ἐπικρατεῖ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κατωτάτην τάξιν τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, σπουδαίως δὲ παρεκκλίνει τὴν ὕλικὴν πρόδοον τοῦ τόπου. Ἐν Κίνῳ ὁ ἰδιαιτέρως ὑπηρετῆς εὐπατρίδου οὐδέποτε συγκατατίθεται νὰ συλλεξῇ ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ κυρίου του τὰ τεμάχια διαρραγέντος πατηρίου, ἀλλὰ καλεῖ πρὸς τοῦτο τὸν τῆς οἰκίας ὑπηρετῆν. Τοιαῦται ἀνοησίαι ἐπικρατοῦσι καὶ ἐν Ἀθήναις. (Κάρολος Τάκερμαν).